

PSİKOSOSYAL DESTEK
Psikoeğitim Programı

GÖÇ

OKUL
ÖNCESİ

Özel Eğitim ve
Rehberlik Hizmetleri
Genel Müdürlüğü

PSİKOSOSYAL DESTEK
Psikoeğitim Programı

GÖÇ

**OKUL
ÖNCESİ**

Psikososyal Destek Psikoegitim Programı - Okul Öncesi

GÖÇ

1. Baskı: Ankara, 2021

ISBN: 978-975-11-5920-5

Genel Yayın No: 7709

Yardımcı Kaynak Dizi Yayın No: 1717

Yayın Yönetmeni: Mehmet Nezir GÜL

Editör: Dr. Murat AĞAR • Ebubekir AYDIN

Yazarlar: Dr. Öğr. Üyesi Tansu MUTLU ÇAYKUŞ • Doç. Dr. Özlem TAGAY

Yayına Hazırlayanlar: Uzm. Psk. Dan. İsmail YILDIRIM • Uzm. Psk. Dan. Yalçın ÇINAR
Murat TANRIKOLOĞLU • Serap ERDEĞER

Tashih: Erdoğan MURATOĞLU • Uğur KERİMOĞLU

Baskı:

T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Gazi Mesleki Eğitim Merkezi Matbaası

Adres: Emniyet Mahallesi, Abant 1 Caddesi, No:12, Yenimahalle/ANKARA

Tel:0312 212 62 18

Bu yayın Millî Eğitim Bakanlığı tarafından UNICEF'in finansal desteği ile hazırlanmıştır. Yayında beyan edilen görüşler kişilerin kendi sorumluluğundadır ve hiçbir şekilde Millî Eğitim Bakanlığı ve UNICEF'in görüş ve politikalarını yansıtmamaktadır.

İÇİNDEKİLER

GÖÇ.....	5
GÖÇ SONRASI TEPKİLER	7
RİSK VE KORUYUCU FAKTÖRLER: PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK	7
GÖÇ TRAVMASI VE MÜDAHALELER	9
PSİKOEĞİTİM UYGULAMALARINDA UYGULAYICININ ÖNEMİ	12
PSİKOEĞİTİM PROGRAMI AMACI	12
PROGRAMIN UYGULANMASI	13
ETKİNLİKLER UYGULANIRKEN DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR	14
ÖZEL EĞİTİM İHTİYACI OLAN ÖĞRENCİLER İÇİN EK BİLGİ VE UYARILAR.....	14
PROGRAMIN DEĞERLENDİRİLMESİ	15
GÖÇ PSİKOEĞİTİM PROGRAMI OKUL ÖNCESİ	16
MODÜL 1	23
MODÜL 2	26
MODÜL 3	31
MODÜL 4	33
MODÜL 5	37
MODÜL 6	38
MODÜL 7	41
MODÜL 8	46
PSİKOEĞİTİM PROGRAMI GENEL DEĞERLENDİRME FORMU	49
KAYNAKLAR	50

GÖÇ

İnsan hakları ihlalleri, toplum düzeyinde şiddet, ekonomik sorunlar, kıtlık, savaş ve çatışmalar gibi etkenler bireyleri yaşadıkları yerden başka bir yere, kendi ülkelerinin sınırları içinde veya dışında yer değiştirmelerini zorunlu kılabilir. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'ne (UNHCR) (2020) göre 2019 yılı sonu itibarıyla dünyada, 79,5 milyon zorla yerinden edilmiş insan, 26 milyon mülteci, 45,7 milyon kendi ülkeleri içinde yerinden edilmiş kişi ve 4,2 milyon sığınmacı bulunmaktadır. Aynı rapora göre göçmen nüfusunun büyük bir çoğunluğunu çocuklar ve ergenler oluşturmaktadır. Mevcut yaşam alanlarını terk edip dünyanın farklı bölgelerine yerleşen bireylere dair bu tablo Türkiye'deki tabloyla benzerlik göstermektedir. Suriye'den Türkiye'ye gelen ve geçici koruma statüsünde bulunan kişi sayısı 3.671.811'dir. Bahsi geçen bu sayının yaklaşık yarısını (1.740.373) 18 yaş altı bireyler oluşturmaktadır (İçişleri Bakanlığı, 2021).

Bireylerin çeşitli nedenlerle geçici veya kalıcı bir şekilde yaşadıkları bölgeden ayrılarak farklı bir yerleşim yerine gitmesi göç olarak tanımlanmaktadır (Bailey, 2008). Bu nedenler; eğitsel, siyasi, ekonomik, dinî, kültürel veya askerî nitelikte olabilir. Bireyler farklı bir yerde eğitim görmek istediği, çalışmak istediği veya savaş bölgesinde yaşamak istemediği için göç edebilmektedir. Bu örneklerden de anlaşılacağı üzere göç; bireylerin daha iyi bir hayata sahip olabilmek adına geçici veya kalıcı olarak farklı bir yere yerleşmesini içermektedir. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanuna (YUKK) (2013, s.2) göre göç;

“Yabancıların, yasal yollarla Türkiye'ye girişini, Türkiye'de kalışını ve Türkiye'den çıkışını ifade eden düzenli göç ile yabancıların yasa dışı yollarla Türkiye'ye girişini, Türkiye'de kalışını, Türkiye'den çıkışını ve Türkiye'de izinsiz çalışmasını ifade eden düzensiz göç”

olarak tanımlanmıştır. Bu noktada göçün farklı türlerinin olduğu ortaya çıkmaktadır. Göçlerin gerçekleştirilme nedenlerine, gerçekleştirilme biçimlerine, göçün yönüne göre göçleri farklı kategorilerde sınıflandırmak mümkündür. Bu sınıflandırmalardan ilki zorunlu ve gönüllü göçtür. Gönüllü göç, bireylerin yaşam standartlarını yükseltme, daha yüksek bir maaş alma gibi nedenlerle kendi istekleriyle yaşadığı topraklardan başka bir yere yerleşmeleridir. Zorunlu göç ise bireylerin yaşadığı topraklarda işkence görmeleri, ölüm tehlikesi altında olmaları gibi temelde hayati sorunlar yaşamaları nedeniyle mevcut yaşam alanlarını terk edip başka bir yere yerleşmeleridir (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD), 2014a). Bireyler yer değiştirme hareketlerini, yaşadıkları ülkenin farklı bir şehrine yerleşerek veya yaşadıkları ülkeden farklı

ülkeye giderek de gerçekleştirebilir. Bu da göçün iç ve dış göç olarak sınıflandırılmasına neden olmuştur. İç göç, bireylerin çeşitli nedenlerle içinde yaşadığı ülkenin sınırlarını aşmadan ülke içinde farklı bir şehre yerleşmelerini ifade etmektedir. Dış göç ise insanların yaşadığı ülkenin sınırlarını geçerek zorunlu veya gönüllü olarak başka bir ülkeye yerleşmelerini kapsamaktadır. YUKK'n (2013) da ifade edilen düzensiz göç ise farklı bir sınıflandırmanın başlığıdır. Düzenli ve düzensiz göç temelde göç alan ve göç veren ülkelerin bireylerin ülkeye giriş-çıkışlarına ve ülkede kalışlarına da izin verip vermemeleriyle ilgilidir. Eğer her iki ülke de bireylerin vatandaşları oldukları ülke dışındaki bir ülkeye girişlerine, çıkışlarına ve kalışlarına izin veriyorsa ve bu durum yasal yollarla gerçekleşiyorsa bu düzenli göçü ifade etmektedir. Tersine durum söz konusu ise düzensiz göç olarak düşünülmektedir (Adıgüzel, 2017).

Genel olarak yerleşim yerini değiştiren bireyleri tanımlamak için mülteci, sığınmacı ve göçmen gibi çeşitli sözcükler kullanılmakta, kullanılan bu sözcüklerin anlamları karıştırılabilmekte veya bu sözcükler birbirini yerine kullanılabilir. Göçmen sözcüğü daha iyi hayat standartlarına kavuşabilmek için bulunduğu ülkeden farklı bir ülkeye giden ve bu ülkeye yerleşen bireyler için kullanılmaktadır (AFAD, 2014b). Öte yandan mülteci sözcüğü yaşadığı ülkede savaş, iç karışıklık gibi nedenlerden dolayı baskı altında olduğunu hisseden, zulme uğramaktan korkan ve ülkesine geri dönemeyen bu nedenlerle farklı bir ülkeye yerleşen bireyleri tanımlamak için kullanılmaktadır (Başak, 2011). Dolayısıyla göçmen ve mülteciler arasındaki temel farklılık, göçün isteğe bağlı olarak gerçekleşip gerçekleşmediğidir. Buradaki bir diğer farklılık ise bireylerin yaşadığı ülkede güvenlik sorunlarının olup olmamasıdır. Bu kavramlar arasındaki sığınmacı ifadesi ise mültecilerle benzer şekilde dini, politik, siyasi gibi farklı nedenlerle kendi ülkesinden farklı bir ülkeye giden ama mültecilerden farklı olarak yeniden yerleştiği ülkede mültecilik verilmeyen kişileri tanımlamaktadır (İçişleri Bakanlığı İltica ve Göç Mevzuatı, 2005).

Bireylerin mevcut yaşam alanlarını terk edip başka bir yere yerleşme süreci sadece fiziksel olarak bir yer değiştirmeyi kapsamaz. Göç olgusunun hem göç eden bireyleri hem de göç eden bireylerin yerleştiği toplumları psikolojik, sosyolojik, ekonomik vd. pek çok boyutta etkileyen bir yapısı bulunmaktadır. Her bir göç; yaşadığı toprakları terk eden bireyleri ve bireylerin yerleştiği toplumları farklı düzeylerde etkileyebilmektedir. Toplum düzeyinde göçün toplumsal değerlerin değişmesi, istihdam edilme olanaklarının azalması, eğitim fırsatlarının eşit olmaması gibi çeşitli noktalarda kısa ve uzun vadeli etkileri bulunmaktadır. Göç yaşantısının toplumsal düzeyde etkileri olduğu gibi birey özelinde de göçü deneyimleyenlerin hayatı, sosyal ve psikolojik sorunlar yaşamasına etkileri olabilmektedir. Bu nedenle göç bireyler için başlı başına zorlayıcı, stres yaratan bir durum olarak ele alınmaktadır. Ayrıca bireyler bu zorlayıcı yaşantıyla birlikte yer değiştirme hareketi gerçekleştirmeden önce veya sırasında göç deneyimini daha da zorlaştıracak çeşitli olaylarla (örn., ebeveyn kaybı, şiddet, ekonomik güçlükler vb.) karşılaşabilmektedir (Bronstein ve Montgomery, 2011). Göç kaynaklı

can güvenliğini korumaya, barınmaya, fiziksel ihtiyaçları karşılamaya ilişkin yaşanan hayati sorunlar ve yeni bir kültüre uyum sağlayabilme, ilişkileri yeniden kurma gerekliliğiyle birlikte meydana gelen sosyal sorunlara bireylerin yaşadığı ruhsal sorunlar da eşlik etmektedir (Kirmayer vd., 2011). Uluslararası alan yazında göçmenlerin ruh sağlığıyla ilgili yapılan çalışmaların çoğu, göçmenlerin göç yaşamayan bireylerden daha fazla ruh sağlığı sorunu yaşadığını göstermektedir (Labys, Dreyer ve Burns, 2017). Bu nedenlerle de göç hem bireysel hem de toplum düzeyinde kısa ve uzun vadede etkileri olan karmaşık bir süreç olgu olarak ele alınmaktadır (Roizblatt ve Pilowsky, 1996).

Göç Sonrası Tepkiler

Yaşadığı toprakları terk edip farklı bir yere yerleşme süreci her gelişim döneminden bireyi farklı şekillerde etkileyebilmektedir. Göçten kaynaklanan hayati, sosyal ve psikolojik sorunlarla pek çok kişi baş etmek zorunda kalabilir. Göç sonrası meydana gelen bu sorunlarla baş etmek zorunda kalan ve bu sorunlar karşısında en fazla kırılgan olan grup okul çağı çocuklarıdır (Roxas, 2010). Göç travmasından sonra çocuklar ve ergenler hissizleşebilir, uyku sorunları (örn., kâbus görme, uykuya dalmakta güçlük, uzun saatler boyunca uyuma vd.) ve kişilerarası uyum problemleri yaşayabilirler (Kirmayer vd., 2011). Bu tür tepkilerin yanı sıra göçmen çocuk ve ergenlerde depresyon, kaygı bozuklukları veya travma sonrası stres bozukluğu yaygın olarak görülmektedir (Bronstein ve Montgomery, 2011; Straiton, Reneflot ve Diaz, 2016).

Risk ve koruyucu faktörler: Psikolojik sağlamlık

Göç eden çocukların ve ergenlerin sahip olduğu risk ve koruyucu faktörler göç sonrası gösterecekleri tepkilerin boyutlarını, süresini, yoğunluğunu ve sıklığını belirleyebilmektedir. Çocukların ve ergenlerin göç sırasında travmatik bir yaşantıya (örn., göç nedeniyle ebeveynlerden ayrılma, ebeveynlerden birini kaybetme, ayrımcılığa maruz kalma) sahip olmaları, bu tür travmatik yaşantılara, işkence ve şiddet görüntülerine tanık olmaları,

göç sonrası tepkilerinin yakın çevreleri tarafından anlaşılması, göç sonrası ekonomik durumlarının değişmesi, okulda akran zorbalığına maruz kalmaları, birden fazla yer değiştirmek zorunda kalmaları, yerleştikleri yerin dilinin ve kültürünün sahip olunandan daha farklı olması, ebeveynlerin yeniden yerleşme öncesinde boşanmış olması ve sosyal destek kaynaklarının kaybedilmesi risk faktörleri olarak ele alınabilir (Fazel ve Stein, 2002; Straiton, Reneflot ve Diaz, 2016). Bahsedilen bu faktörlerin göç eden bireylerin yaşadığı göçün travmatik bir olaya dönüşmesine, göç sonrası tepkilerinin yoğunluğunun ve sıklığının artmasına ve ikincil travmaların ortaya çıkmasına neden olan risk faktörleri olarak ele alınması mümkündür (Worden, 2018). Bu faktörler mevcut yaşam alanlarını terk edip farklı bir yere yerleşen bireylerin kırılganlıklarını arttırabilir ve bu da onların ruh sağlığını olumsuz yönde etkileyebilir. Koruyucu faktörler ise risk faktörlerinin aksine göçün meydana getirdiği olumsuz etkileri azaltan ve bireylerin göç sonrası ortaya çıkan güçlüklerle baş edebilme becerilerini geliştirmelerine olanak sunan bir yapıya sahiptir (Pearlman, Schwalbe ve Cloitre, 2010). Bu tanımdan yola çıkarak çocukların ve ergenlerin göç öncesi akademik başarılarının yüksek olması, aile işlevselliğinin yüksek olması, aile içi kuralların çocuğun katılımıyla gerçekleşmesi, göçün aileyle birlikte gerçekleşmesi, göç sonrası ebeveynlerin kısa sürede işe yerleşmeleri, okula uyum sağlanması ve aidiyet hissetmesi göç bağlamında ele alınabilecek koruyucu faktörler arasındadır (Wong ve Schweitzer, 2017).

Karmaşık bir olgu olan göç sonrası hem göç eden hem de göçü kabul eden toplumlarda yaşayan bireyler; fiziksel, davranışsal, duygusal ve bilişsel alanlarda farklı tepkiler gösterebilmektedir. Kendi ülkesinden bir başka ülkeye veya bulunduğu şehirden bir başka şehre göç eden bireyler, dil ve kültür konusunda yetersizlikleri nedeniyle sıklıkla iletişim problemleri yaşayabilmektedir. Göç etmiş öğrenciler; tanımadıkları bir kültürün parçası oldukları için okul ortamında kendilerini güvende hissetmeyebilir, yaşadıkları bu güvensizlik korku, öfke, üzüntü ve kaygı gibi duyguları deneyimlemelerine neden olabilir, öğretmenleriyle ve arkadaşlarıyla iletişim kurmakta güçlük çekebilir, iletişim kurmak isteseler bile konuşulan dili bilmedikleri için kendilerini ifade edemeyebilirler (Labys, Dreyer ve Burns, 2017; Uluocak, 2009). Bu gibi iletişim problemleri olanların özellikle arkadaşlık ilişkileri kurmalarını, eğitim olanaklarından yararlanmalarını, kişilerarası ilişkilerini sürdürmelerini, öğretmenlerinin sınıf içerisinde beklentilerini karşılamalarını ve okula uyum sağlamalarını güçleştirmektedir. Tüm bu zorluklar göçmen çocuk ve ergenlerin çaresizlik, umutsuzluk gibi duyguları deneyimlemelerine neden olmaktadır (Ellis vd., 2010). Sıklıkla görülen bu tepkilerin yanında okul çalışanlarının; fiziksel/psikosomatik, davranışsal, duygusal ve bilişsel alanlarda okul çağındaki bireylerde gözlemleyeceği tepkiler aşağıda tablo halinde verilmiştir.

Tablo 1. Okullarda Gözlemlenebilecek Tepkiler

Tepki Türü	Öğrencilerde Gözlemlenebilecek Tepkiler
Duygusal Tepkiler	Kaygı; Endişe; Korku; Huzursuzluk; Öfke; Güvensizlik; Çaresizlik; Umutsuzluk; İsteksizlik
Davranışsal Tepkiler	Zarar Verme; Gerileme (Regrese Olma); Aşırı hareketlilik; Sosyal geri çekilme; Gerçekçi olmayan hikâyeler anlatma veya resimler çizme; Travmatik olaylarla ilgili konuşma; Okul performansında düşüş; Sürekli tetikte olma; Okul kurallarına uymama ve okuldan kaçma
Bilişsel Tepkiler	Sürekli göçü düşünme veya göçü sürekli zihinde canlandırma; Dikkatte azalma ve odaklanmada güçlük; Kafa karışıklığı; Karar verememe; Okul içi sorumlulukları hatırlamada güçlük; Yönergeleri takip etmede sorunlar; Yeni konuları öğrenmede güçlük
Fiziksel/Somatik Tepkiler	Yeme sorunları; Karın ve baş ağrıları; Mide yanmaları; Uyku sorunları; Kontrolsüz kilo değişimi, Bağışıklık ve sindirim sistemi sorunları

*Tablo 1'de yer verilen unsurlar ilgili kaynaklardan (Bronstein ve Montgomery, 2011; Ellis vd., 2010; Labys, Dreyer ve Burns, 2017; Straiton, Reneflot ve Diaz, 2016; Uluocak, 2009) yararlanılarak oluşturulmuştur.

Göç Travması ve Müdahaleler

Okullar, çocukları ve ergenleri fiziksel, psikososyal, duygusal ve bilişsel gelişim alanlarında desteklemekte ve onların psikososyal ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Bu yönüyle okullar, 4-18 yaş grubundaki bireylerin ruh ve beden sağlığı için güvenli bir yer olarak karşımıza çıkmaktadır (Wong ve Schweitzer, 2017). Göç travması açısından bakıldığında ise okullar, göç deneyimi olan çocukların ve ergenlerin ilk tepkilerinin gözlemlenebildiği, psikososyal ihtiyaçların belirlenebildiği ve doğrudan müdahalelerin yapılabildiği destekleyici ve güçlendirici sosyal yapılar olarak görülmektedir (Fazel ve Stein, 2002; Wilkinson, 2002). Öte yandan okullar; yeniden yerleşme sürecinde olan öğrenciler için göç etmiş ve yerleşik grup arasında gerilimlerin yaşandığı, ayrımcılığa uğradıkları, dışlandıkları, etiketlendikleri ve yalnız hissettikleri engelleyici ortamlar da olabilmektedir (Suárez-Orozco, 2000). Göç travmasında okulların bu kadar ön

plana çıkmasının bir diğer sebebi de göç eden bireylerin yarıdan fazlasının 18 yaşından küçük olmaları ve okula devam edememeleridir (UNHCR, 2019). Dilin ve kültürün bilinmemesinden kaynaklanan problemler; bu yaş grubundaki öğrencilerin eğitim olanaklarından tam anlamıyla yararlanamamalarına, arkadaşlarından soyutlanmalarına ve uyum problemleri yaşamalarına neden olmaktadır (Bozan ve Kaştan, 2018). Dolayısıyla okullar, göç kaynaklı sorunlar yaşayan öğrenciler için hem destekleyici hem de engelleyici bir role sahiptir. Bu nedenle okulların destekleyici yönünün güçlendirilmesi ve engelleyici rolünün en aza indirgenebilmesi bir başka deyişle, göç eden öğrencilerin göç kaynaklı sorunlarla baş edebilmesi için çeşitli müdahalelere ihtiyaç duyulmaktadır (Rousseau, Measham ve Nadeau, 2012).

Göç eden öğrencilere yönelik yapılacak müdahalelerin özellikle okullarda ihtiyaç duyuluyor olmasının temel sebeplerinden biri de çocukların ve ergenlerin zamanlarının büyük bir kısmını okullarda geçirmeleridir. Bu durum okul çalışanlarına göç veya göç sürecinde travmatik tepkiler gösteren öğrencileri doğrudan gözlemleyebilme olanağı sunmaktadır (Sullivan ve Simonson, 2016). Göç eden öğrencilere yönelik düzenlenen çalışmaların sadece müdahale edici değil aynı zamanda da önleyici niteliği de olmalıdır. Bu anlamda göçü kabul eden pek çok toplumda müdahale ve önleyici çalışmaların yapılabileceği en ideal ortamlar okullar olarak düşünülmektedir (Sullivan ve Simonson, 2016).

Göç eden toplumların bir parçası olan öğrencilere yönelik yapılacak önleyici ve müdahale edici çalışmaların içeriği, travmaya duyarlı okulların öğelerini barındıran bir başka deyişle, tüm okul çalışanlarının etkin bir şekilde sorumluluk almasını ve iş birliği yapmasını gerektiren ve öğrencilerin uyumunu arttırmayı hedefleyen bir yapıya sahip olması gerekmektedir. Mevcut yaşam alanlarını terk edip farklı bir yere yerleşen öğrencilere yapılacak müdahalelerin önceliğinde öğrencilerin okuduğu okula uyumu, çevresindekilere sosyal uyumu ve içinde yaşadığı kültüre uyumu yer almaktadır (Hinton, Rivera, Hofmann, Barlow ve Otto, 2012; Sullivan ve Simonson, 2016). Göç eden öğrencilerin en önemli problemleri içinde yaşadıkları kültürü tanımamaları ve dili bilmemeleri yer aldığı için göç sonrası yapılacak müdahaleler öğrencilere kültürü tanıtmayı hedeflemelidir. Bu tür bir hedef öğrencilerin okula, çevreye ve kültüre uyum sağlamalarını kolaylaştıracaktır (Hinton vd., 2012). Bu öğrencilerin okula uyumlarının artırılabilmesi için yapılacak müdahalelerde göç eden öğrencilere sosyal destek kaynaklarının fark ettirilmesi ve yeni sosyal ağlar oluşturmalarına yardımcı olunması gerekmektedir (Baker ve Jones, 2006; Sullivan ve Simonson, 2016). Göç eden öğrenciler, sosyal becerilerinin kazandırılmasıyla birlikte oluşturmaya başladıkları sosyal ağları genişletebilecek, bu ağlarda yer alan arkadaşlık ilişkilerini güçlendirebilecektir. Bu nedenle göç sonrası yapılacak müdahalelerin amaçlarından biri de sosyal becerilerin geliştirilmesidir (Ingleby ve Watters, 2002; Taylor ve Sidhu, 2012).

Öğrencilerin yaşadığı uyum problemlerinin üstesinden gelebilmesi, göç sonrası bu öğrencilere yönelik yapılan müdahalelerde göç travması ve göç sürecinde yaşadıkları travmatik durumlarla baş edebilme becerisinin kazandırılmasına bağlıdır (Rousseau vd., 2007). Bu nedenle göç sonrası yapılan pek çok müdahale (örn. Kalantari vd., 2012; Ingleby ve Watters, 2002; Rowe vd., 2016) travmatik yaşantıları olan bireylere sunulan müdahale hizmetlerinin içeriğinde de olan travmatik deneyimlerle ilgili paylaşımların yapılması, travmatik deneyimin tekrar yapılandırılması, duyguların ve düşüncelerin çeşitli yollarla anlatılması, baş etme becerilerinin kazandırılması, duyu düzenleme becerilerinin kazandırılması, benlik saygısının ve umut düzeyinin artırılması adlı öğeleri kapsamaktadır. Benzer şekilde travmatik yaşantı sonrası güven duygusunun tekrar kazanılması, okulun güvenli bir yer olduğu algısının oluşması söz konusu müdahalelerin temel taşları olarak görülmektedir. Bu nedenle göç sonrası yapılacak etkili müdahalelerin içeriğinde de göç eden çocuklara güven duygusunun geri kazandırılması amaç olarak bulunmaktadır (Baker ve Jones, 2006; Ingleby ve Watters, 2002). Göç eden çocuklara yönelik yapılacak etkili müdahalelerin söz edilen amaçlarının yanı sıra bu öğrencilere güçlü yönlerinin fark ettirilmesi, benlik saygılarının artırılması ve umut düzeylerinin artırılması da yer almaktadır (Rowe vd., 2016; Tyrer ve Fazel, 2014; Yankey ve Biswas, 2012). Özellikle göç sonrası gösterilen kaygı, öfke veya korku gibi duyguları kontrol etmeye bir başka deyişle duyguları düzenlemeye odaklanan müdahale programları göç eden çocukların duygularını tanımlarını, ifade etmelerini ve kontrol edebilmelerini sağlamaktadır (Ellis vd., 2013; Kalantari vd., 2012; Quinlan vd., 2016).

Doğup büyüğü toprakları terk edip farklı bir yere yerleşen öğrencilere sunulacak müdahalelerin amaçları değiştiği gibi müdahaleler sırasında kullanılacak yöntemler de değişmektedir. Göç eden öğrencilerin deneyimlediği göçü kabul eden toplumun ana diliyle ilgili sorunların üstesinden gelinebilmesi için müdahalelerin uygulanması sırasında göç eden bireylerin konuştuğu dilden bağımsız kendilerini ifade edebilecekleri drama, tiyatro veya hikâye kullanımı gibi çeşitli yöntemlere başvurulması gerekmektedir (Ingleby ve Watters, 2002; Quinlan vd., 2016). Bu yöntemler arasında özellikle yaratıcı ifade etme yollarını destekleyecek çalışmalar (örn., hikâye yazma, resim çizme) ve oyun terapisi temelinde oluşturulacak etkinlikler (örn., kuklalar, balonlar, maskeler) göç sonrası yapılacak müdahalelerin etkililiğini arttırmaktadır (Kalantari vd., 2012; Sullivan ve Simonson, 2016). Dile bağımlı ve dilden bağımsız bir şekilde tasarlanan müdahaleler sırasında göç eden çocukları ve göçü kabul eden toplumda yetişen çocukların bir arada olmasına ve etkileşim halinde etkinliklere katılmasına özen gösterilmelidir (Ingleby ve Watters, 2002).

Psikoeğitim Uygulamalarında Uygulayıcının Önemi

Çocuklara travmatik olayların neden olduğu stresle nasıl başa çıkılacağı konusunda yardım yöntemlerinin öğretilmesinin ileride gelişebilecek sorunların ortaya çıkmasını engellediği bilinen bir gerçektir. Uygulayıcılar travmatik olaylarla ilgili normal tepkiler hakkında öğrencileri bilgilendirerek süreci anlamlandırmalarına yardımcı olmaları ve travmatik olaylar sonrasında okul/sınıf içi uygulamalarla ilgili öğrencileri hazırlamaları; yaşanan olayın etkilerini azaltmakta ve normalleşme sürecinde öğrencilerin psikolojik sağlıklarını artırmaktadır. Ayrıca;

- Çocukların oyun ve diğer okul etkinliklerine katılması, özellikle afet dönemlerinde fazlaca ihtiyaç duydukları, süreklilik, değişmezlik ve normallik hissinin oluşmasına yardımcı olur.
- Uygulayıcıların yardımıyla daha ileri düzeyde psikolojik yardıma ihtiyacı olan çocuklar belirlenerek gerekli yönlendirme yapılabilir.
- Öğretmenler, sadece çocukları eğitmek ve onlara belirli bilgi ve becerileri öğretmekle kalmazlar, aynı zamanda onların mutlu ve sağlıklı büyümelerine yardımcı olacak bir öğrenme ve gelişme ortamı yaratırlar.
- Öğretmenler çocuklarla birlikte oldukları için, onların ihtiyaçlarını daha iyi bilir ve gerektiğinde onlara yardım edebilirler.

NOT: Öğretmenler, travmatik yaşantıların normalleştirilmesi ve okulların hem velilere hem de çocuklara yardım ve destek sağlayan kurumlar haline gelmesinde önemli görevler üstlenebilirler. Araştırmalar, öğretmenlerle olan ilişkinin, travmatik bir yaşantının ardından çocukların yaşamında daha da önemli hale geldiğini göstermektedir.

Psikoeğitim Programı Amacı

Bu program travma sonrasında öğrencilerin tepkilerini normalleştirmek ve zorlayıcı yaşantıların etkileri konusunda öğrencilerin psikolojik iyi oluşlarını arttırmak amacıyla oluşturulmuştur. Program öğrencilerin gelişimsel ihtiyaçları doğrultusunda hazırlanmıştır.

Programın Uygulanması

Bu program psikolojik danışman/rehber öğretmenler tarafından uygulanmak üzere hazırlanmıştır. Programın uygulanmasından önce psikolojik danışman/rehber öğretmen tarafından okul yönetimi ve tüm öğretmenlere, uygulanacak psikoeğitim programı hakkında bilgi verilecektir. Programın uygulanması sürecindeki görev ve sorumluluklar aşağıda maddeler halinde belirtilmiştir:

1. Okulda psikoeğitim programının planlaması ve yürütülmesi sürecinden okul müdürü sorumludur.
2. Programın uygulanması için gerekli düzenlemeler okul yönetimi tarafından sağlanacaktır.
3. Psikolojik danışman/rehber öğretmen veli ve öğretmen oturumları ile öğrenci oturumlarını yapmakla yükümlüdür.
4. Ancak afet ve acil durumlarda bölgeyi büyük oranda etkileyen travmatik olaylarda Millî Eğitim Bakanlığı, Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün izni ve onayı ile öğrenci oturumları psikolojik danışman/rehber öğretmen müşavirliğinde, sınıf rehber öğretmeni tarafından uygulanabilir.
5. Öğretmen ve veli oturumları öğrenci oturumlarından önce yapılmalıdır.
6. Öğrenci oturumunun ardışık günlerde yapılmaması şartı ile iki hafta içerisinde tamamlanması, aynı gün yapılacak olan oturumların ardışık ders saatlerinde yapılması esastır.
7. Öğrenci oturumları yapılırken grup sayısı 20 kişiyi geçmemelidir. Ancak afet ve acil durumlarda bölgeyi büyük oranda etkileyen travmatik olaylarda sınıf mevcudu kadar öğrenciye uygulanabilir.
8. Psikoeğitim uygulamaları sırasında yapılan paylaşımlarla ilgili "gizlilik" ilkesi dikkate alınmalıdır.
9. Psikolojik danışman/rehber öğretmenler, psikoeğitim programının uygulanması sürecinde travmatik olaydan ileri düzeyde etkilendiği düşünülen öğrencileri ilgili kurum ya da kuruluşlara yönlendirmelidir.

Etkinlikler Uygulanırken Dikkat Edilecek Hususlar

1. Uygulayıcı psikoeğitim öğrenci oturumlarına başlamadan önce, etkinlikleri dikkatle okumalı ve psikoeğitim programı çıktısını alarak ön hazırlıklarını tamamlamalıdır.
2. Etkinlik paylaşımlarında öğrencilerin gönüllülüğü esastır. Paylaşımında bulunmak istemeyen öğrenciler teşvik edilmeli, fakat zorlanmamalıdır.
3. Psikoeğitim programı uygulamasında, öğrencilerin duygu ve düşüncelerini ifade etmeleri önemlidir. Bu nedenle etkinlik uygulamalarında olabildiğince fazla öğrenciye söz hakkı verilmesi, zaman kaygısıyla paylaşımların eksik bırakılmaması faydalı olacaktır.

Özel Eğitim İhtiyacı Olan Öğrenciler İçin Ek Bilgi Ve Uyarılar

1. Etkinlikler, görseller ve oyuncaklarla desteklenebilir.
2. Etkinlikleri anlamakta güçlük yaşayan öğrenciler için tekrar yapılabilir.
3. Öğrenciler, etkinliklere katılım konusunda teşvik edilmelidir.
4. Etkinliklerin uygulanma sürecinde ihtiyaç halinde öğrencilerin ailesinden yardım alınmalıdır.
5. Etkinlik içerisinde geçen ve öğrencinin bilmediği kavramlar açıklanmalıdır.
6. Resim çizmek ve gözlerini kapatmak istemeyen öğrenciler zorlanmamalıdır.

Programın Değerlendirilmesi

Psikoeğitim programının gerçekleştirilmesi sürecinde ve sonrasında izleme ve değerlendirme çalışmaları yapılmalıdır. Yapılan izleme neticesinde değerlendirme, süreç ve sonuç odaklı olmak üzere iki aşamalı yürütülmelidir. Süreç değerlendirmesi; uygulayıcı tarafından Psikoeğitim Programı Değerlendirme Formu doldurularak gerçekleştirilmeli. Sonuç değerlendirmesi; rehberlik ve psikolojik danışma servisinde yapılmalıdır. Psikoeğitim oturumlarının tamamlanmasından sonra ise programın amaçlarına ulaşp ulaşmadığını tespit edebilmek amacıyla gözlem, anket vb. ölçme araçları ile değerlendirmelere yönelik çalışmalara devam edilmelidir.

GÖÇ PSİKOEĞİTİM PROGRAMI OKUL ÖNCESİ

Modül	Genel Amaç	Alt Amaçlar	Temel Dayanak
<p>Modül 1 – Göçü anlamlandırmak</p> <p>Oturum 1: Tanışma ve Göç Deneyimlerini Paylaşma</p>	<p>“Göç eden çocukların, göçe dair anlamlandırmalarını ortaya çıkarmalarına destek olmak”</p>	<p>“Göçle ilgili olumsuz varsayımları fark edebilmelerine yardımcı olmak”</p> <p>“Göçe dair anılarını bir bütün halinde söze dökmelerini sağlamak”</p> <p>“Yeniden yerleşme döneminde kullanılan olumlu baş etme mekanizmalarını fark edebilmelerine rehberlik etmek”</p>	<p>Travmaya Yönelik Bilişsel Davranışçı Terapi</p> <p>Baker, F., & Jones, C. (2006). The effects of music therapy services on classroom behaviors of newly arrived refugee students in Australia. <i>Emotional and Behavioral Difficulties</i>, 11, 249–260. doi:10.1080/1363275060102217</p> <p>Kalantari, M., Yule, W., Dyregrov, A., Neshatdoost, H., & Ahmadi, S. J. (2012). Efficacy of writing for recovery on traumatic grief symptoms of Afghani refugee bereaved adolescents: A randomized control trial. <i>OMEGA</i>, 65, 139–150. doi:10.2190/OM.65.2.d</p> <p>Shaffer, D. R., & Kipp, K. (2014). <i>Developmental psychology: Childhood and adolescence. (9th ed.)</i> Belmont: Wadsworth Cengage Learning.</p> <p>Siegel, D. J. & Bryson, T. P. (2012). <i>The wholebrain child: 12 proven strategies to nurture your child's developing mind.</i> New York: Penguin Putnam.</p>

Modül	Genel Amaç	Alt Amaçlar	Temel Dayanak
<p>Modül 2 – Duyguları Düzenlemek</p> <p>Oturum 2: Duyguları Düzenleme</p>	<p>“Göç eden çocukların göçle ilgili duygularını düzenlemelerine destek olmak”</p>	<p>“Göç eden çocuğa göç sırasında deneyimlediği duyguları adlandırma becerisi kazandırmak”</p> <p>“Göç eden çocuğa yeniden yerleşme sürecinde yaşadığı duyguları ayırt etme becerisini kazandırmak”</p> <p>“Göç eden çocuğa korku, kaygı, öfke gibi duyguları hissettiğinde sakinleşebilme becerisi kazandırmak”</p> <p>“Göç eden çocuğun göç sonrası umut, huzur, cesaret gibi duygularını ifade etmelerine rehberlik etmek”</p>	<p>Fox, P. G., Rossetti, J., Burns, K. R., & Popovich, J. (2005). Southeast Asian refugee children: A school-based mental health intervention. <i>International Journal of Psychiatric Nursing Research</i>, 11, 1227–1237</p> <p>Kalantari, M., Yule, W., Dyregrov, A., Neshatdoost, H., & Ahmadi, S. J. (2012). Efficacy of writing for recovery on traumatic grief symptoms of Afghani refugee bereaved adolescents: A randomized control trial. <i>OMEGA</i>, 65, 139–150. doi:10.2190/OM.65.2.d</p> <p>Yankey, T., & Biswas, U. N. (2012). Life skills training as an effective intervention strategy to reduce stress among Tibetan refugee adolescents. <i>Journal of Refugee Studies</i>, 25, 514–536. doi:10.1093/jrs/fer056.</p>

Modül	Genel Amaç	Alt Amaçlar	Temel Dayanak
<p>Modül 3 – Okula Uyum Becerilerini Geliştirmek</p> <p>Oturum 3: Okulu Tanıma ve Okula Uyum Sağlama</p>	<p>“Göç eden çocukların yeni başladığı okula uyum sağlamalarını kolaylaştıracak beceriler kazanmalarına yardımcı olmak”</p>	<p>“Göç eden çocuğa göç sonrası yeni bir okula başlamaya ilişkin duygularını ifade etme becerisini kazandırmak”</p> <p>“Okulu, okul çevresini ve sınıf ortamını keşfetmelerine destek olmak”</p> <p>“Okula aidiyet duygularını geliştirmelerine yardımcı olmak”</p>	<p>Travmaya Yönelik Bilişsel Davranışçı Terapi</p> <p>Baker, F., & Jones, C. (2006). The effects of music therapy services on classroom behaviors of newly arrived refugee students in Australia. <i>Emotional and Behavioral Difficulties</i>, 11, 249–260. doi:10.1080/1363275060102217</p> <p>Ellis, H. B., Miller, A. B., Abdi, S., Barrett, C., Blood, E. A., & Betancourt, T. S. (2013). Multi-tier mental health program for refugee youth. <i>Journal of Consulting and Clinical Psychology</i>, 81, 129–140. doi:10.1037/a0029844</p> <p>Yankey, T., & Biswas, U. N. (2012). Life skills training as an effective intervention strategy to reduce stress among Tibetan refugee adolescents. <i>Journal of Refugee Studies</i>, 25, 514–536. doi:10.1093/jrs/fer056.</p> <p>Siegel, D. J. & Bryson, T. P. (2012). <i>The whole brain child: 12 proven strategies to nurture your child’s developing mind</i>. New York: Penguin Putnam.</p>

Modül	Genel Amaç	Alt Amaçlar	Temel Dayanak
<p>Modül 4 - Sosyal Destek Kaynaklarını Güçlendirmek</p> <p>Oturum 4: Sosyal Destek Kaynaklarını Keşfetme</p>	<p>“Yeniden yerleşme sürecinde destek alabileceği kaynakları fark etmelerine rehberlik etmek”</p>	<p>“Göç eden çocuğa sahip olduğu sosyal destek kaynaklarını keşfetmesine yardımcı olmak”</p> <p>“Göç eden çocuğa yeni sosyal kaynaklarını fark etme becerisi kazandırmak”</p> <p>“Göç eden çocuğun yeni sosyal ağ oluşturmaya yardımcı olmak”</p>	<p>Yankey, T., & Biswas, U. N. (2012). Life skills training as an effective intervention strategy to reduce stress among Tibetan refugee adolescents. <i>Journal of Refugee Studies</i>, 25, 514–536. doi:10.1093/jrs/fer056.</p> <p>Baker, F., & Jones, C. (2006). The effects of music therapy services on classroom behaviors of newly arrived refugee students in Australia. <i>Emotional and Behavioral Difficulties</i>, 11, 249–260. doi:10.1080/1363275060102217</p>
<p>Modül 5 - Sosyal Becerileri Yeniden Yapılandırmak</p> <p>Oturum 5: Sosyal Becerileri Geliştirme</p>	<p>“Göç eden çocukların sosyal becerilerini yeniden yapılandırmalarına destek olmak”</p>	<p>“Göç eden çocuğun farklı kültürden olan arkadaşlarına teşekkür etme ve onlardan özür dilemelerine yardımcı olmak”</p> <p>“Göç eden çocuğun kişilerarası ilişkilerinde sergileyeceği davranışların sonuçlarını öngörebilmelerine rehberlik etmek”</p> <p>“Göç eden çocuğa bir sohbeti başlatma, sürdürme ve bitirme becerisi kazandırmak”</p>	<p>Baker, F., & Jones, C. (2006). The effects of music therapy services on classroom behaviors of newly arrived refugee students in Australia. <i>Emotional and Behavioral Difficulties</i>, 11, 249–260. doi:10.1080/1363275060102217</p> <p>Kalantari, M., Yule, W., Dyregrov, A., Neshatdoost, H., & Ahmadi, S. J. (2012). Efficacy of writing for recovery on traumatic grief symptoms of Afghani refugee bereaved adolescents: A randomized control trial. <i>OMEGA</i>, 65, 139–150. doi:10.2190/OM.65.2.d</p> <p>Sullivan, A. L. ve Simonson, G. R. (2016). A systematic review of school-based social-emotional interventions for refugee and war-traumatized youth. <i>Review of Educational Research</i>, 86(2), 503–530. doi:10.3102/0034654315609419</p>

Modül	Genel Amaç	Alt Amaçlar	Temel Dayanak
Modül 6 – Kültüre Uyum Becerilerini Geliştirmek Oturum 6: Kültüre Uyum Sağlama	<i>“Göç eden çocukların yeniden yerleştirdikleri bölgenin kültürel özelliklerini tanımlarına destek olmak”</i>	<i>“Göç eden çocuğun içinde yaşadığı kültürün özelliklerini bilmelerine rehberlik etmek”</i> <i>“Göç eden çocuğa kendi kültürü ile yaşadığı kültür arasındaki benzerlik ve farklılıkları ayırt etme becerisini kazandırmak”</i> <i>“Göç eden çocuğun akranlarını kültürel farklılıklarını kabul etmesine rehberlik etmek”</i>	Travmaya Yönelik Bilişsel Davranışçı Terapi Ellis, H. B., Miller, A. B., Abdi, S., Barrett, C., Blood, E. A., & Betancourt, T. S. (2013). Multi-tier mental health program for refugee youth. <i>Journal of Consulting and Clinical Psychology</i> , 81, 129–140. doi:10.1037/a0029844 Yankey, T., & Biswas, U. N. (2012). Life skills training as an effective intervention strategy to reduce stress among Tibetan refugee adolescents. <i>Journal of Refugee Studies</i> , 25, 514–536. doi:10.1093/jrs/fer056. Sullivan, A. L. ve Simonson, G. R. (2016). A systematic review of school-based social-emotional interventions for refugee and war-traumatized youth. <i>Review of Educational Research</i> , 86(2), 503-530. doi:10.3102/0034654315609419

Modül	Genel Amaç	Alt Amaçlar	Temel Dayanak
<p>Modül 7 – Baş Etme Becerilerini Geliştirmek</p> <p>Oturum 7:</p> <p>Baş Etme Becerilerini Fark Etme</p> <p>Oturum 8: Yeni Baş Etme Becerileri Kazanma</p>	<p>“Göç eden çocukların baş etme becerilerini geliştirmelerine destek olmak”</p>	<p>“Göç eden çocukların göç sürecinde kullandıkları baş etme becerilerini fark etmelerine yardımcı olmak”</p> <p>“Göç eden çocukların işlevsel baş etme becerilerini daha sık kullanabilmeleri için cesaretlendirmek”</p> <p>“Göç eden çocukların yeni öğrendiği baş etme becerilerini deneme fırsatı sunmak”</p> <p>“Göç eden çocukların kullanmak istedikleri baş etme becerilerinin olası sonuçlarını öngörebilmelerine yardımcı olmak”</p> <p>“Göç eden çocukların tepkilerinin (bilişsel, duygusal, psikosomatik vb.) türüne uygun baş etme becerileri kazandırmak”</p>	<p>Baker, F., & Jones, C. (2006). The effects of music therapy services on classroom behaviors of newly arrived refugee students in Australia. <i>Emotional and Behavioral Difficulties, 11</i>, 249–260. doi:10.1080/1363275060102217</p>

Modül	Genel Amaç	Alt Amaçlar	Temel Dayanak
Modül 8 – Yeniden Bağ Kurma Oturum 9: Yeniden Bağ Kurma	<i>“Göç eden çocuğun göç deneyimi sonrasında güç ve kontrol duygusunun artırılarak yaşamla yeniden bağ kurmasına destek olmak”</i>	<i>“Göç eden çocuğun güçlü ve zayıf yönlerini keşfetmesine destek olmak”</i> <i>“Göç eden çocuğun güçlü ve zayıf yönlerin hangilerinin değiştirilebileceğine veya güçlendirilebileceğine yönelik algısını geliştirmek”</i>	Travmaya Yönelik Bilişsel Davranışçı Terapi Rousseau, C., Benoit, M., Gauthier, M., Lacroix, L., Alain, N., Viger Rojas, M., . . . Bourassa, D. (2007). Classroom drama therapy program for immigrant and refugee adolescents: A pilot study. <i>Clinical Child Psychology and Psychiatry</i> , 12, 451–465. doi:10.1177/1359104507078477 Siegel, D. J. & Bryson, T. P. (2012). <i>The whole brain child: 12 proven strategies to nurture your child’s developing mind</i> . New York: Penguin Putnam.

MODÜL 1 - GÖÇÜ ANLAMLANDIRMAK

Oturum 1: Tanışma ve Göç Deneyimlerini Paylaşma

Etkinliğin Adı:	Nar ve Kar Göç Ediyor
Amacı:	Göçle ilgili olumsuz varsayımları fark edebilmelerine yardımcı olmak Göçe dair anılarını bir bütün halinde söze dökmelerini sağlamak Yeniden yerleşme döneminde kullanılan olumlu baş etme mekanizmalarını fark edebilmelerine rehberlik etmek
Yöntem:	Soru- cevap Tartışma Hikâye anlatma
Sınıf Düzeyi:	Okul öncesi
Süre:	Bir ders saati
Materyal:	Farklı Renkli Kartondan Yapılmış Büyük Boyda İki Kukla Boya Kalemleri Resim kağıtları Yapıştırıcı
Uygulayıcı İçin Ön Hazırlık:	1. Uygulayıcı kartondan iki kukla hazırlar. Kartonların renkleri birbirinden farklı olmalıdır. 2. Katılımcı sayısı kadar resim kâğıdı ve boya kalemi programın yürütüleceği ortama getirilir.
Süreç (Uygulama Basamakları):	1. Uygulayıcı kendini tanıttikten sonra çocuklara “Şimdi sıra sizde, burada kağıtlar ve boya kalemleri var ve ben sizden en çok sevdiğiniz oyuncakçı çizmenizi istiyorum” diyerek etkinliğe başlar. 2. Bütün öğrencilerin uygulamayı yapmasına özen gösterilir. Gönüllü olmayan öğrenciler uygulamaya katılmaları için teşvik edilir. 3. Tüm öğrenciler resimlerini tamamladığında uygulayıcı; “Ne kadar güzel renkler kullanmışsınız! Neler çizdiğiniz çok merak ediyorum. Eminim arkadaşlarınız da merak ediyordur. Çizdiğiniz resimleri gösterirken isimlerinizi de söylemenizi istiyorum.” der.

4. Bütün öğrencilerin çizdikleri resimleri anlatmasının ardından tanışma etkinliği tamamlanır ve sonraki aşamaya geçilir.
5. Uygulayıcı; “Bu hafta ve bundan sonraki haftalarda bizimle birlikte olacak iki kahramanımız var.” der ve öncesinde kartondan yapılmış iki kuklayı öğrencilere gösterir. Kuklalar öğrenciler tarafından boyanıp giydirileceği için boyutlarının büyük olması gerekmektedir.
6. Uygulayıcı; “Sizleri Nar ve Kar ile tanıştırayım. Nar ve Kar uzak dağların ardında, yemyeşil ağaçların içinde ve pırl pırl gökyüzünün altında yaşıyorlar. Nar yerinde duramaması ve sürekli heyecanlı olmasıyla, Kar ise zekâsı ve meraklı olmasıyla tanınır.”
7. Uygulayıcı; “Sizlerin de Nar ve Kar’ın hikâyesini çok merak ettiğinizi biliyorum. İsterseniz hikâyemize başlayalım” der.
8. Uygulayıcı; “Nar ve Kar iki dost ailenin çocuklarıdır. Aynı gün aynı saatte komşu ailelerin evinde doğmuşlar. Birlikte koşup birlikte oynamışlar ve ayrılmaz ikili olmuşlar.”
9. Uygulayıcı; “Sizlerin de böyle iyi anlaştığınız arkadaşlarınız var mı?”
10. Uygulayıcı öğrencilerden cevaplarını aldıktan sonra hikâyeyi anlatmaya devam eder.
11. Uygulayıcı; “Bir gün Nar annesinin mutsuz olduğunu görmüş. Daha önce annesini hiç böyle görmemiş. Nar’ın annesi hızlı hızlı eşyalarını topluyormuş. Babasıysa yolda yemek için yiyecekleri hazırlıyormuş. Onun da sinirli olduğu her halinden belliymiş. Nar, en iyi arkadaşı Kar’ın evine gitmiş. Kar’a anne babasının üzgün olduğunu ve eşyalarını topladıklarını ama bunu neden yaptıklarını bilmediğini söylemiş. Kar: “Ben biliyorum Nar. Bu güzel yerden, evimizden gitmek zorundayız onun için ailelerimiz hazırlanıyorlar.” demiş. Nar ve Kar ailelerinin yanlarına gidip onlara yardım etmeye başlamışlar.”
12. Uygulayıcı “Evet, Nar ve Kar’ın hikâyesini size anlattım. Şimdi size bazı sorular soracağım. Cevaplarınızı merak ediyorum” diyerek soruları sormaya başlar.
13. Uygulayıcı “Nar ailesiyle birlikte farklı bir yere gideceğini ve artık orada yaşayacağını öğrendi. Sizce Nar bunu öğrendiği zaman neler hissetmiş olabilir?” sorusunu sorar.
14. Uygulayıcı cevapları aldıktan sonra “Demek Nar ... hissetti. Peki sizler de bugün buradasınız. Yani siz de bir yerden buraya geldiniz. Siz göç edeceğinizi öğrendiğinizde neler hissettiniz?” sorusunu sorar.
15. Uygulayıcı “Nar ve Kar ailelerine yardım etmek için eve gittiler ve göç etmeye hazırlandılar. Siz buraya gelmeden önce ailelerinize yardım ettiniz mi? Neler yaptınız? Sorusunu sorar.
16. Uygulayıcı “Nar ile Kar çok yakın arkadaşlar. Ben de merak ediyorum. Buraya gelmeden önce sizin arkadaşlarınız kimdi?” sorusunu sorar.
17. Uygulayıcı; “Peki Nar ve Kar’ın göç etmek için giyinmeleri gerekiyor. Onları hep birlikte giydirelim ve onlara yardım edelim” der.

	<p>18. Uygulayıcı getirdiği boya kalemlerini öğrencilere dağıtır. Öğrencilerin Nar ve Kar'ı giydirmeleri ve boyamaları için yeterli süre verilir. Öğrenciler tarafından tamamlanan Nar ve Kar sınıf panosuna asılır ve aşağıdaki açıklama ile oturum tamamlanır.</p> <p>19. Uygulayıcı; "Evet çocuklar bugün sizinle ilk görüşmemizdi. Hikâyeler okundu. Artık Nar ve Kar'ın hikâyesini biliyoruz. Daha önce de konuştuğumuz gibi göç ettiğimiz dönemde hepimiz farklı duygular yaşadık ve farklı duygular yaşamamız da aslında oldukça normal. Kimimiz üzüldük, kimimiz korktuk ve bazen de endişelendik. Bu süreçte okulumuzu ve arkadaşlarımızı özledik ve en çok sevdiğimiz yerlerden ayrıldık. Nar ve Kar da sizler gibi. Onların hikâyesini okumaya ve onlar hakkında konuşmaya bir sonraki etkinliğimizde devam edeceğiz. Tekrar görüşmek üzere!" der ve oturumu sonlandırır.</p>
Kazanımın Değerlendirilmesi:	<p>Nar ve Kar'ın hikâyesindeki sorulara verilen cevaplar çocukların hikâyeyi anladığını göstermektedir.</p> <p>Göçe dair anılarını anlattıklarında göçü anlamlandırdıkları söylenebilir.</p>
Ödevler:	Çocuklara Nar ve Kar'ın hikâyesini evde ailesi ile paylaşması ödev olarak verilebilir.
Uygulayıcıya Not:	<p>Uygulayıcı hikâyeye dair sorduğu sorulara cevap alırken tüm katılımcılara söz vermeye özen göstermelidir.</p> <p>Uygulayıcı gelişim dönemi gereği çocuklar cevap veremediğinde örnekler vermeye dikkat eder.</p> <p>Uygulayıcı katılımcılardan gelen cevaplar arasında benzerlikleri ve farklılıkları bu-lararak özetlemeler yapmalıdır. Her bir soruya dair özetlemeler yapması gerekmektedir.</p> <p>Göç deneyimleri diğer katılımcılara göre daha yoğun olan çocuklar olabilir. Dolayısıyla uygulayıcı oturum boyunca çocukları gözlemlemeye çalışmalıdır. Tepkilerinin yoğun olduğu fark edilen çocuk uzmana yönlendirilmelidir.</p> <p>Nar ve Kar'ın hikâyesini okurken ses tonuna ve konuşma hızına dikkat edilmelidir.</p> <p>Tanışma etkinliği tamamlandıktan sonra uygulayıcı 10 dakika ara verdikten sonra göç deneyimlerini paylaşmaya yönelik etkinliği yapabilir.</p> <p>Çocuklar resim yaparken uygulayıcı bir çocuk şarkısı açabilir.</p>
Etkinliği Geliştiren:	
Ek:	-

MODÜL 2 - DUYGULARI DÜZENLEMEK

Oturum 2: Duyguları Düzenleme

Etkinliğin Adı:	Göç Ederken Duygularım ve Ben
Amacı:	Göç eden çocuğa göç sırasında deneyimlediği duyguları adlandırma becerisi kazandırmak Göç eden çocuğa yeniden yerleşme sürecinde yaşadığı duyguları ayırt etme becerisini kazandırmak Göç eden çocuğa korku, kaygı, öfke gibi duyguları hissettiğinde sakinleşebilme becerisi kazandırmak Göç eden çocuğun göç sonrası umut, huzur, cesaret gibi duygularını ifade etmelerine rehberlik etmek
Yöntem:	Hikâye Anlatımı Soru-cevap
Sınıf Düzeyi:	Okul öncesi
Süre:	Bir ders saati
Materyal:	Müzik (öğrencilerin seveceği ve keyif alacağı müzikler seçilebilir) Duyguların Resmi Formu (Ek - 1) Duygu Emojileri Kartları (Ek - 2) Yapıştırıcı
Uygulayıcı İçin Ön Hazırlık:	<ul style="list-style-type: none"> Duyguların Resmi Formu öğrenci sayısı kadar çoğaltılır. Duygu Emojileri Kartları öğrenci sayısı kadar çoğaltılır.
Süreç (Uygulama Basamakları):	<ol style="list-style-type: none"> Uygulayıcı; "Merhaba çocuklar, bugün yine bir aradayız. Hoş geldiniz! Nar ve Kar'ın hikâyesini hep birlikte hatırlayalım. Bugün yine aramızda olacaklar. Ama hikâyeye başlamadan önce biraz müzik dinleyelim ve yürüelim istiyorum." diyerek oturuma başlar. Uygulayıcı "Müzik başladığında bazı duygular söyleyeceğim. Siz de o duyguyu hissettiğinizde yüzünüzün aldığı şekli yapacaksınız." diyerek ısınma etkinliğini yapar.

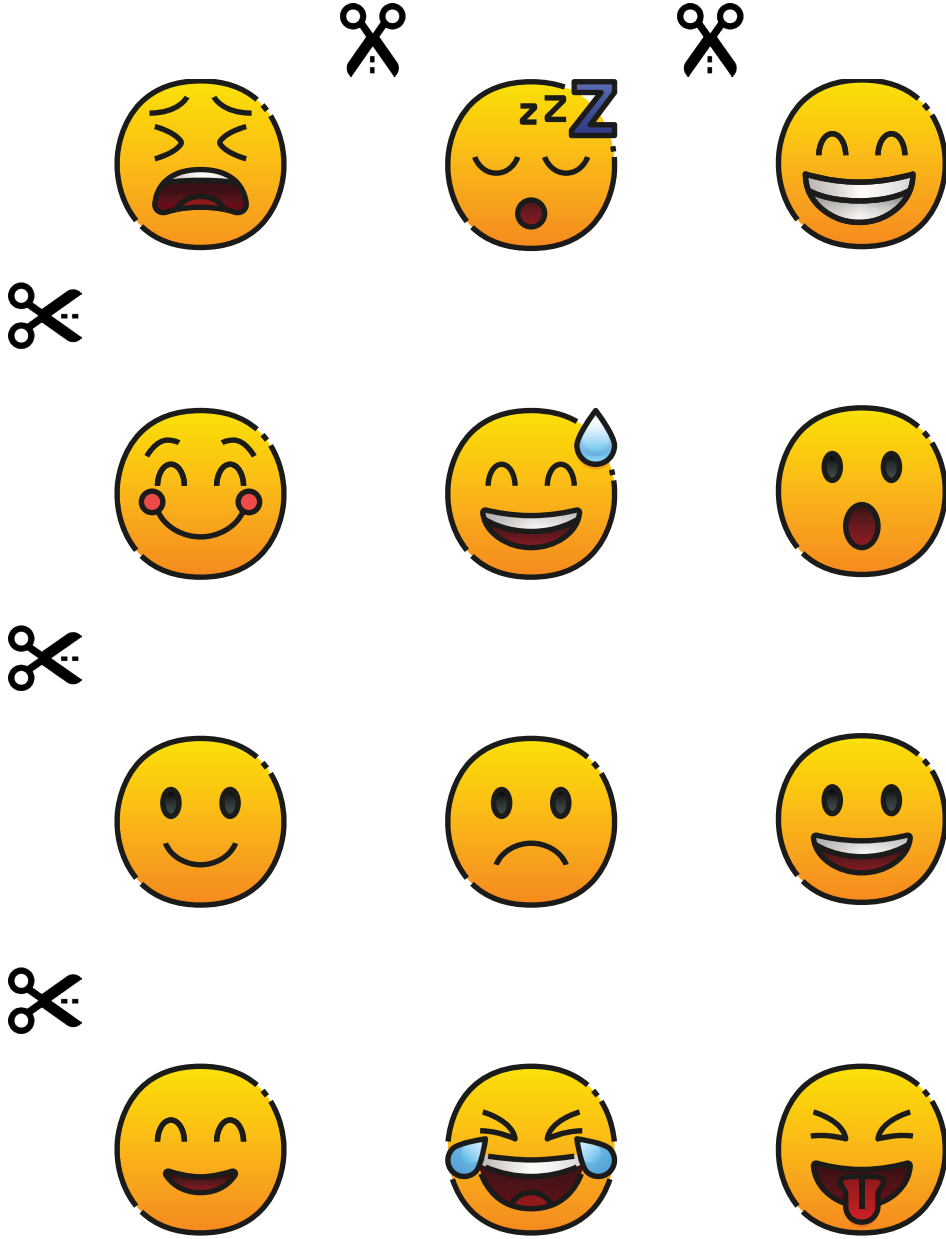
3. Ardından müzikle beraber çocuklar yürürken,
 “Şimdi mutluyuz. Hadi bakalım yüzümüz nasıl olur mutluyken hep birlikte birbirimize gösterelim. Peki ya vücudumuz nasıl olur?”
 “Şimdi üzgün olduğumuz zamanları yapıyoruz. Yüzümüz nasıl olur? Kollarımız, bacaklarımız nasıl olur?”
 “Şimdi korkmuş gibi yapıyoruz. Korktuğumuzda yüzümüz nasıl olur? Bize dışarıdan biri baktığında vücudumuzun nasıl olduğunu görür?”
 “Şimdi şaşırmış gibi yapalım. Şaşırdığımızda yüzümüz nasıl görünür? Kollarımız, omuzlarımız, bacaklarımız ne yaparlar?”
4. Sırayla mutluluk, üzgün, şaşkınlık ve korku duyguları çocuklara sorulduktan sonra ısınma alıştırmaları tamamlanmış olur.
5. Uygulayıcı; “Hepiniz harikaydınız. Çok güzel yaptınız. Şimdi yerlerimize oturalım hem dinlenelim hem de Nar ve Kar’ın hikâyesine devam edelim” der.
6. “Nar ve Kar ailelerini eşyaları toplamak için yardım ettikten sonra üstlerini giyinmişler ve yola çıkmışlar. Nar ailesiyle yolda giderken her zamanki yerinde duramayan neşeli ve hareketli hareketlerinin hiçbirini yapmamış. Uzun bir süre hiç sesini çıkarmamış ve ailesini üzgün bir şekilde takip etmiş. Kar ise geride bıraktığı eşyalarını ve odasını özlemiş ve gideceği yerin neresi olduğunu bilmediği için korkuyormuş. Nar ve Kar’ın aileleri arkadaş oldukları için birlikte göç etmeye karar vermişler. Kar daha fazla merakına dayanamamış ve babasına nereye gittiklerini sormuş. Babası Kar’ın korktuğunu anlamış ve onun elini tutarak daha güzel bir yere gidiyoruz Kar demiş. Gittiğimiz yerde de dinleneceğimiz, evimiz diyeceğimiz bir yerimiz olacak. Annen ve bana bu süreçte yardım ettiğin için teşekkür ederim demiş. Babasının sözlerinden sonra Kar’ın içini bir ferahlık kaplamış. Nar’ın yanına koşmuş ve ona babasının anlattıklarını söylemiş. Nar’ın yüzü o gün ilk defa gülmüş. Arkadaşına teşekkür etmiş ve ailesinin yanına koşup onların yanında gülümseyerek yürümeye başlamış. Uzun bir yolculuğun ardından hava kararmış, Nar ve Kar’ın ailesi artık yeni evlerine varmışlar.”
7. Uygulayıcı aşağıdaki soruları sırasıyla öğrencilere sorar;
- Sizce Nar göç ederken neden üzgündü, aklından neler geçmiş olabilir?
  - Siz göç ettiğiniz dönemde hangi duyguları yaşamıştınız? Bu duyguları yaşamaya ne sebep olmuştu?
  - Kar korktuğunda onu sakinleştiren ne olmuştu?
  - Kar ve Nar yaşadıkları mutsuzluğu ve korkuyu ailelerine belli etmişlerdi, siz duygularınızı paylaşabildiniz mi?
  - Siz göç ettiğiniz dönemde sakinleşebilmiş miydiniz? Nasıl sakinleştiniz?
  - Hikâyenin sonunda Nar neşesi, Kar ise korkusunu yenmesi sayesinde rahatlamıştı. Siz göç ederken umut, huzur, cesaret gibi duygular yaşadınız mı?

	<p>8. Uygulayıcı; “Şimdi sizlerle duygularımızı yapııştırıyoruz etkinliğini yapacağız. Şimdi sizlere yüzlerinde duygu ifadesi olmayan çocuk resimleri vereceğim. Bir de duygu kartlarını vereceğim. Sizler bu duygu kartlarını inceleyin ve buraya gelirken hissettiğiniz duyguları düşünün. Hangi duyguyu hissettiyseniz o duygu kartını seçtiğiniz insan yüzüne yapıştırın.” der ve Ek-1 de yer alan çalışma kâğıdını ve Ek-2’de yer alan duygu kartlarını öğrencilere dağıtır.</p> <p>9. Öğrencilerin çalışma kağıtlarını tamamlamalarının ardından yapıştırdıkları duyguları anlatmaları istenir.</p> <p>10. Oturum uygulayıcının öğrencileri tebrik etmesiyle sonlandırılır.</p>
Kazanımın Değerlendirilmesi:	<p>Öğrencilerin Nar ve Kar’ın duygularını isimlendirebilmeleri</p> <p>Öğrencilerin göç sürecinde hissettiklerini adlandırabilmeleri</p> <p>Duygularını temsil eden yüz ifadesini çizebilmeleri</p>
Ödevler:	Bir hafta içerisinde yaşadıkları duyguları aileleriyle paylaşmaları ödev olarak verilir.
Uygulayıcıya Not:	<p>Çocukların ifade ettikleri duygular göç döneminde yaşadıkları ile de ilişkilendirilmelidir.</p> <p>Göç döneminde yaşanan duyguların normal olduğuna vurgu yapılmalıdır.</p> <p>Duygularını ifade etmekte güçlük çeken öğrencilerle bireysel görüşmeler yürütülebilir.</p> <p>Uygulayıcı hikâyeye dair sorduğu sorulara cevap alırken tüm katılımcılara söz vermeye özen göstermelidir.</p> <p>Uygulayıcı gelişim dönemi gereği çocuklar cevap veremediğinde örnekler vermeye dikkat eder.</p> <p>Uygulayıcı katılımcılardan gelen cevaplar arasında benzerlikleri ve farklılıkları bularak özetlemeler yapmalıdır. Her bir soruya dair özetlemeler yapması gerekmektedir.</p> <p>Isınma etkinliği sırasında çocuklar duyguları canlandırırken uygulayıcı da çocuklarla birlikte bu duyguları canlandırır.</p>
Etkinliği Geliştiren:	
Ek:	<p>Ek-1 Duyguların Resmi Formu</p> <p>Ek-2 Duygu Emoji Kartları</p>

EK-1 DUYGULARIN RESMİ FORMU

EK-2 DUYGU EMOJİ KARTLARI

MODÜL 3 - OKULA UYUM BECERİLERİNİ GELİŞTİRMEK

Oturum 3: Okulu Tanıma ve Okula Uyum Sağlama

Etkinliğin Adı:	Kayıp Eşyalar
Amacı:	Okulu, okul çevresini ve sınıf ortamını keşfetmelerine destek olmak Göç eden çocuğa göç sonrası yeni bir okula başlamaya ilişkin duygularını ifade etme becerisini kazandırmak Okula aidiyet duygularını geliştirmelerine yardımcı olmak
Yöntem:	Hikâye Anlatımı Soru-Cevap Okulda Drama
Sınıf Düzeyi:	Okul öncesi
Süre:	Bir ders saati
Materyal:	Uygulayıcı tarafından belirlenen sınıf eşyaları
Uygulayıcı İçin Ön Hazırlık:	Uygulayıcının seçeceği sınıftaki eşyalar öğrenciler gelmeden alınmalı ve okulun öğrencilere tanıtılması planlanan yerlerine konulmalıdır.
Süreç (Uygulama Basamakları):	<ol style="list-style-type: none"> 1. Uygulayıcı; "Merhaba çocuklar, hepiniz hoş geldiniz! Bugün Nar ve Kar'ın hikâyesine kaldığımız yerden devam edeceğiz. En son nerede kalmıştık?" der. 2. Uygulayıcı; "Nar ve Kar yeni evlerine yerleştikten sonra hayatları aileleri tarafından okula yazdırılırlar. İkisi de tekrar okula başlamanın heyecanı içinde yeni sınıflarını ve arkadaşlarını tanımak için sabah erkenden yeni okullarına giderler. Yeni okulları eski okullarına göre daha büyüktür. Nar, Kar'a bu okul ne kadar büyük ve kalabalık ben burada sınıfımı nasıl bulacağım, nerede yemek yiyeceğim, tuvalete nerede gideceğim bilmiyorum der. Kar da aynı şeyleri bende düşünüyorum Nar, bu okulda henüz yeniyiz en iyisi öğretmenimize duygularımızı söyleyelim ve bize okulu tanıtmalarını isteyelim der. Nar ve Kar okuldaki ilk günlerinde öğretmenlerinden okuldaki kuralları öğrenirler ve okulu öğretmenleriyle birlikte keşfederler." 3. Uygulayıcı aşağıdaki soruları sırasıyla öğrencilere sorar; <ul style="list-style-type: none"> • Sizce Nar yeni okulunu gördüğünde neler hissetmiş olabilir? • Sizde yeni okulunu gördüğünde Nar ve Kar'la aynı şeyleri merak etmiş miydiniz? • Nar ve Kar okulu nasıl tanımışlardı? • Sizde yeni okulunuzu tanımak ister misiniz?

	<p>4. Uygulayıcı; “Siz de Nar ve Kar gibi şu an bu okulda henüz yenisiniz. Bu hafta sınıfta her zaman gördüğünüz bazı eşyalar yok. Bu eşyaları sizin için okulun bazı yerlerine sakladım. Sizlerle birlikte şimdi okulu gezeceğiz ve sizden orada eşyalarımızı bulmanızı isteyeceğim. Eşyaları bulduğunuz yerde size orasının neresi olduğunu, ne için kullanıldığını anlatacağım” der.</p> <p>5. Okulun öğrencilerle birlikte keşfedilmesinin ardından etkinliğin yapıldığı sınıfa dönülür.</p> <p>6. Uygulayıcı; “Bugün Kar ve Nar gibi yeni okulunuzu baştan sona gezdiniz. Sınıfımızın bütün eşyalarını buldunuz ve geri getirdiniz. Hepiniz bugün harikaydınız!” der.</p> <p>7. Öğrencilerin yeni okullarına dair duygularının paylaşılması istenir. Paylaşımların tamamlanmasının ardından oturum sonlandırılır.</p>
Kazanımın Değerlendirilmesi:	Öğrencilerin göç sonrası yeni bir okula başlamaya dair duygularını ifade etmeleri Öğrencilerin yeni okulunu tanımaları
Ödevler	Yeni okulları hakkında öğrendikleri bilgileri aileleriyle paylaşmaları ödev olarak verilebilir.
Uygulayıcıya Not:	<p>Göç sonrası yeni bir okula başlamada ve aidiyet duygusu geliştirmekte güçlük çeken öğrencilerle bireysel olarak da çalışılmalıdır.</p> <p>Öğrencilerin saklanan eşyaları bulmada güçlük yaşaması durumunda sıcak-soğuk denilerek eşyaları buldurmaya yardımcı olunabilir.</p> <p>Uygulayıcı hikâyeye dair sorduğu sorulara cevap alırken tüm katılımcılara söz vermeye özen göstermelidir.</p> <p>Uygulayıcı gelişim dönemi gereği çocuklar cevap veremediğinde örnekler vermeye dikkat eder.</p> <p>Uygulayıcı katılımcılardan gelen cevaplar arasında benzerlikleri ve farklılıkları bularak özetlemeler yapmalıdır. Her bir soruya dair özetlemeler yapması gerekmektedir.</p>
Etkinliği Geliştiren:	
Ek	-

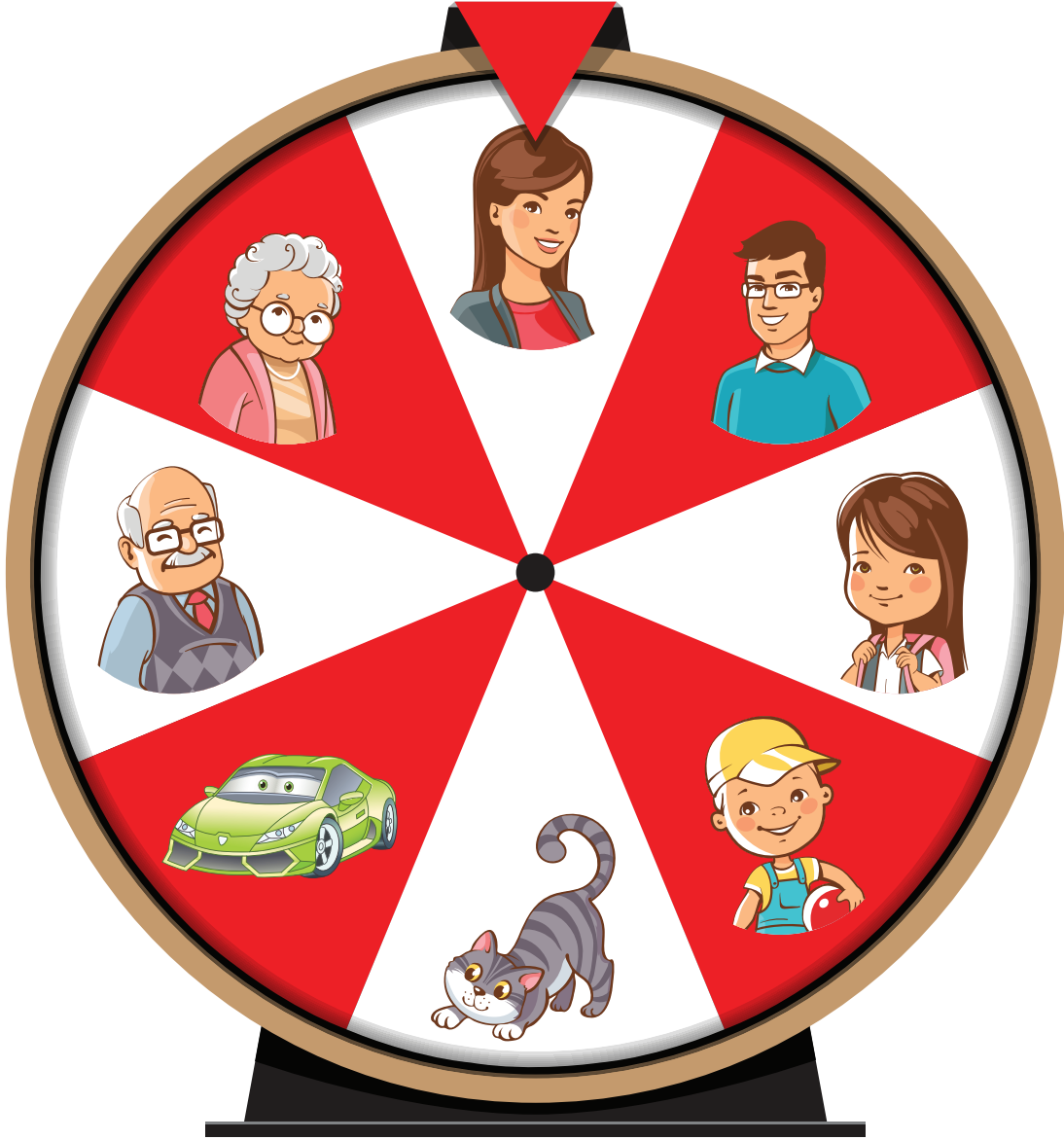
MODÜL 4 - SOSYAL DESTEK KAYNAKLARINI GÜÇLENDİRMEK

Oturum 4: Sosyal Destek Kaynaklarını Keşfetme

Etkinliğin Adı:	Sosyal Destek Çarkım
Amacı:	Göç eden çocuğa sahip olduğu sosyal destek kaynaklarını keşfetmesine yardımcı olmak Göç eden çocuğa yeni sosyal kaynaklarını fark etme becerisi kazandırmak Göç eden çocuğun yeni sosyal ağ oluşturmasına yardımcı olmak
Yöntem:	Hikâye Anlatımı Soru-cevap
Sınıf Düzeyi:	Okul öncesi
Süre:	Bir ders saati
Materyal:	Sosyal Destek Çarkı (Ek - 1)
Uygulayıcı İçin Ön Hazırlık:	Çarkın içinde; anne, baba, yaşlı kadın ve adam, oyuncak, evcil hayvan ve çocuk figürleri bulunmalıdır. Bu çark bu etkinlik öncesinde hazırlanmalıdır.
Süreç (Uygulama Basamakları):	<ol style="list-style-type: none"> 1. Uygulayıcı; "Merhaba çocuklar, hepiniz hoş geldiniz! Geçen hafta sizinle birlikte okulu keşfetmiştik. Geçen haftadan hatırladıklarınız neler?" diyerek oturuma başlar. 2. Uygulayıcı; Bugün Nar ve Kar'ın hikâyesine kaldığımız yerden devam edeceğiz. En son nerede kalmıştık?" der. 3. Uygulayıcı; "Nar ve Kar okullarını keşfettikten sonra daha mutlu bir şekilde evlerine dönmüşler. Nar göç ettikten sonra yeni evinde akşamları onu korkutan rüyalar görmeye başlamış. Annesi Nar'ı korkutan rüyasından uyandırıp suyunu içirmiş. Uykusu kaçan Nar annesine yeni odasına alışamadığını bunun için de korktuğunu söylemiş. Annesi Nar'la beraber odayı gezmiş, neden korktuğunu sormuş ve odasında korkulacak bir şey olmadığını göstermiş. Nar'ın en çok sevdiği Ayı ile arının hikâyesini anlatarak tekrar Nar'ı uyutmuş. Sabah olduğunda Kar'la oynamak için buluşan Nar dün gece kendisini korkutan rüyalar gördüğünü ona da anlatmış. Kar da Nar'a bende senin gibi kâbus gördüm. Beni de akşam babam uyandırıp yeni odama, yatağıma alışmam için yanımda kalıp masal anlatmıştı demiş."

<p>Süreç (Uygulama Basamakları):</p>	<p>4. Uygulayıcı aşağıdaki soruları sırasıyla öğrencilere sorar;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sizde Nar ve Kar gibi yeni evinize alışmakta zorlanmış mıydınız? • Zaman zaman canınız sıkıldığında, kötü bir olay yaşadığınızda kiminle paylaşmak istersiniz, kime anlatırsınız? • Göç ettikten sonra kimden yardım aldınız? • Peki yardıma ihtiyacınız olduğunda ilk kimden yardım istersiniz? • Canımız sıkıldığında başka kimlerden yardım alabiliriz? <p>5. Uygulayıcı; “Şimdi sizinle canımız sıkıldığında ya da zor durumlarda kaldığımızda kimlerden yardım alabileceğimize dair bir etkinlik yapacağız. Etkinliğimizin ismi Sosyal Destek Çarkı.” der.</p> <p>6. Uygulayıcı pasta dilimi şeklinde oluşturduğu çarkı öğrencilerin görebileceği bir yere koyar.</p> <p>7. Uygulayıcı; “Şimdi ben bir örnek yaparak sizlere bu çarkın nasıl çalıştığını göstereceğim” der ve Çarkı çevirir. Çarkın durduğu yerde hangi figür ya da şekil varsa zorlandığı durumlarda yardım alabileceği şeyin ne olduğunu söyler. Örneğin kedi resminde duran çarkta, göç ettikten sonra kendimi mutsuz hissettiğimde kedimle oynarım” der.</p> <p>8. Uygulama için gönüllü olan öğrencilerden başlanarak bütün öğrencilerin çarkı çevirmesi ve gelen figüre benzer kendi sosyal destek kaynaklarını söylemesi istenir.</p> <p>9. Uygulamanın sonunda çarkta olmayan ama zor durumlarda yardım alabilecekleri başka kimlerin olduğu sorusunu çocuklara sorar.</p> <p>10. Uygulayıcı; “Bugün Kar ve Nar gibi zorlandığınız olaylar karşısında sosyal destek kaynaklarınızdan yararlandınız ve onları keşfettiniz. Hepiniz çok başarılıydınız sizleri tebrik ederim” der.</p> <p>11. Öğrencilerin duygularını paylaşması istenir. Ardından oturum uygulayıcı tarafından sonlandırılır.</p>
<p>Kazanımın Değerlendirilmesi:</p>	<p>Öğrencilerin sosyal destek kaynaklarını söylemeleri</p>
<p>Ödevler:</p>	<p>Çocukların sosyal destek kaynaklarını aileleri ile paylaşmaları istenebilir.</p>
<p>Uygulayıcıya Not:</p>	<p>Bazı öğrenciler sosyal desteklerini ifade etmekte zorlanabilir. Bu konuda bilgi vermeyen ya da zorlanan öğrencilerle bireysel çalışılabilir ve ailesi ile de iletişim kurulabilir.</p> <p>Uygulayıcı hikâyeye dair sorduğu sorulara cevap alırken tüm katılımcılara söz vermeye özen göstermelidir.</p> <p>Uygulayıcı gelişim dönemi gereği çocuklar cevap veremediğinde örnekler vermeye dikkat eder.</p> <p>Uygulayıcı katılımcılardan gelen cevaplar arasında benzerlikleri ve farklılıkları bularak özetlemeler yapmalıdır. Her bir soruya dair özetlemeler yapması gerekmektedir.</p>
<p>Etkinliği Geliştiren:</p>	
<p>Ek:</p>	<p>Sosyal Destek Çarkı</p>

EK-1 SOSYAL DESTEK ÇARKI

**MODÜL 5 - SOSYAL BECERİLERİ
YENİDEN YAPILANDIRMAK**

Oturum 5: Sosyal Becerileri Geliştirme

Etkinliğin Adı:	Resim Çemberi
Amacı:	Göç eden çocuğa bir sohbeti başlatma, sürdürme ve bitirme becerisi kazandırmak Göç eden çocuğun farklı kültürden olan arkadaşlarına teşekkür etme ve onlardan özür dilemelerine yardımcı olmak Göç eden çocuğun kişilerarası ilişkilerinde sergileyeceği davranışların sonuçlarını öngörebilmelerine rehberlik etmek
Yöntem:	Hikâye Anlatımı Soru-cevap
Sınıf Düzeyi:	Okul öncesi
Süre:	Bir ders saati
Materyal:	Resim Kâğıdı Kuru Boya
Uygulayıcı İçin Ön Hazırlık:	Uygulayıcı öğrenci sayısı kadar materyal bölümünde yer alan malzemeleri hazır hale getirir.
Süreç (Uygulama Basamakları):	1. Uygulayıcı; "Merhaba çocuklar, hepiniz hoş geldiniz! Geçen hafta sizinle birlikte sosyal destek kaynaklarımızı keşfetmiştik. Bu hafta okulu sosyal destek kaynaklarınızı kullanabileceğiniz bir şey yaşadınız mı? Canınız sıkıldığında ya da moraliniz bozulduğunda kimden yardım istediniz?" diyerek oturuma başlar. 2. Uygulayıcı; "Bu hafta Nar ve Kar neler yapmış acaba? Bugün Nar ve Kar'ın hikâyesine kaldığımız yerden devam edeceğiz. En son nerede kalmıştık?" der.

<p>Süreç (Uygulama Basamakları):</p>	<p>3. Uygulayıcı; “Kar sabah okula gittiğinde yeni okulundaki arkadaşlarının birbirine günaydın dediklerini fark etmiş. Geldikleri yerde arkadaşlarının hiçbirine sabahları günaydın demediğini fark etmiş. Ayrıca arkadaşlarıyla oyuncaklarını paylaşan Kar arkadaşlarının kendisine teşekkür ettiğini fark etmiş. Kar daha önce de arkadaşlarının oyuncaklarıyla oynamış fakat hiç teşekkür etmediğini fark etmiş. Arkadaşlarının kendisine günaydın demesinin, teşekkür etmesinin ne kadar güzel olduğunu düşünmüş. Okul bittikten sonra Nar’ın yanına giden Kar, Nar’ın oyuncaklarını istemiş ve oynadıktan sonra ona teşekkür ederim Nar demiş. Nar gülümsemiş ve ne diyeceğini bilememiş. Kar okulda arkadaşlarından öğrendiği günaydın, merhaba, iyi akşamlar, teşekkür ederim gibi kelimeleri ve nerelerde kullanıldığını Nar’a da anlatmış. Eve gittiklerinde ailelerine teşekkür eden Nar ve Kar yeni öğrendikleri becerileri ailelerine de göstermişler.”</p> <p>4. Uygulayıcı aşağıdaki soruları sırasıyla öğrencilere sorar;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sizde Nar ve Kar gibi arkadaşlarınıza teşekkür ediyor musunuz? • Arkadaşlarınızdan özür dileyeceğiniz bir şey yaptıktan sonra ne söylüyorsunuz? • Sabahları uyandıığınızda ilk ne dersiniz? • Okuldan çıkarken arkadaşlarınıza ne söylüyorsunuz? • Arkadaşınızın oyuncakıyla oynadıktan sonra geri verirken ne deriz? <p>5. Uygulayıcı; “Hepiniz harikasınız, ne güzel cevaplar verdiniz. Şimdi sizinle zevkli bir etkinlik yapacağız. Herkesin daire şeklinde sıralanmasını ve oturmasını istiyorum. Her birinize birer tane resim kâğıdı ve ortak kullanmanız için kuru boyalar vereceğim. Bu etkinlikte ben düdüğ çaldıkça çizdiğiniz resmi solunuzdaki arkadaşınıza verecek ve sağınızda arkadaşınızın resmini alıp çizmeye devam edeceksiniz. Arkadaşlarınıza resimlerinizi verirken neyi çizdiğini birkaç cümleyle anlatabilirsiniz. Resmini aldığınız arkadaşınıza da teşekkür edeceksiniz. Boyaları ortak kullandığınız arkadaşınızdan da istediğiniz renkleri izin isteyerek alabilirsiniz” der.</p> <p>6. Uygulayıcı öğrencilerin kuralları daha iyi anlaması için bir örnek gösterebilir.</p> <p>7. Uygulama çocukların kendi çizdikleri resim tekrar kendisine geldiğinde sonlandırılır.</p> <p>8. Gönüllü öğrencilerden başlayarak çizilen resimler tahtaya asılır ve bütün öğrencilerin birbirini tebrik edip alkışlaması istenir.</p> <p>9. Uygulayıcının güzel resimler için öğrencilere teşekkür etmesinin ardından gönüllü öğrencilerden başlayarak bütün öğrencilerin duygularını anlatması istenir, ardından oturum sonlandırılır.</p>
<p>Kazanımın Değerlendirilmesi:</p>	<p>Katılımcılar ne zaman teşekkür etmesi veya özür dilemesi gerektiğini bilir. Katılımcılar sergilediği davranışların sonuçlarını tahmin eder.</p>
<p>Ödevler:</p>	<p>Çocukların birlikte yaptıkları resimleri evde ailelerine anlatmaları istenir.</p>
<p>Uygulayıcıya Not:</p>	<p>İletişim kurmakta ve kendini ifade etmekte güçlük çeken çocuklarla bireysel olarak çalışılması gerekebilir. Sosyal becerileri geliştirilmesi gereken öğrenciler uzmana yönlendirilebilir veya sınıf rehberlik etkinlikleriyle desteklenebilir.</p>
<p>Etkinliği Geliştiren:</p>	
<p>Ek</p>	<p>-</p>

MODÜL 6 - KÜLTÜRE UYUM BECERİLERİNİ GELİŞTİRMEK

Oturum 6: Kültürü Tanıma ve Kültüre Uyum Sağlama

Etkinliğin Adı:	Her kültür bambaşka güzel
Amacı:	Göç eden çocuğun içinde yaşadığı kültürün özelliklerini bilmelerine rehberlik etmek Göç eden çocuğa kendi kültürü ile yaşadığı kültür arasındaki benzerlik ve farklılıkları ayırt etme becerisini kazandırmak Göç eden çocuğun akranlarını kültürel farklılıklarını kabul etmesine rehberlik etmek
Yöntem:	Hikâye Anlatımı Soru-Cevap
Sınıf Düzeyi:	Okul öncesi
Süre:	Bir ders saati
Materyal:	Resim Kâğıdı Kuru Boya
Uygulayıcı İçin Ön Hazırlık:	Uygulayıcı öğrenci sayısı kadar materyal bölümünde yer alan malzemeleri hazır hale getirir.
Süreç (Uygulama Basamakları):	<ol style="list-style-type: none"> 1. Uygulayıcı; "Merhaba çocuklar, hepiniz hoş geldiniz! Geçen hafta sizinle birlikte çok güzel resimler çizmiştik. Arkadaşlarımıza teşekkür etmiştik ve onlara resimlerimizi anlatmıştık. Bu hafta öğrendiklerinizi kullanabileceğiniz bir şey yaşadınız mı?" diyerek oturuma başlar. 2. Uygulayıcı; "Bu hafta Nar ve Kar neler yapmış acaba? Bugün Nar ve Kar'ın hikâyesine kaldığımız yerden devam edeceğiz. En son nerede kalmıştık?" der.

Süreç (Uygulama Basamakları):

3. Uygulayıcı; "Nar ve Kar okula gittiklerinde arkadaşlarının sınıfta dans ettiklerini görmüşler. Fakat bu dansı ikisi de daha önce hiç görmemişler. Arkadaşlarının dansını taklit ederek aralarına karışmışlar öğretmenleri gelene kadar dans etmişler. Nar oynadığı dansı çok beğenmiş arkadaşlarına bunun ne olduğunu sorduğunda Sivas halayı olduğunu öğrenmiş. Öğretmenleri çocukların oyununu hayranlıkla izlemiş ve dans bittiğinde içeri girip ne güzel oynadınız demiş. Nar bu dansı daha önce hiç bilmediğini arkadaşlarının öğrettiğini söylemiş. Öğretmenleri de Nar ve Kar'a sizin yöresel oyunlarınız, danslarınız nelerdir? demiş. Kar hemen elini kaldırmış. Öğretmenim bizim geldiğimiz yerde damat halayı bütün düşünlerde oynanır demiş. Öğretmenleri ve arkadaşları büyük bir merakla sizde oyununuzu bize öğretir misiniz demişler. Nar ve Kar sınıfın ortasına geçmiş ve kollarını açarak damat halayı oynamaya başlamışlardır." diyerek hikâyeyi anlatır.
4. Uygulayıcı aşağıdaki soruları sırasıyla öğrencilere sorar;
  - Sizde Nar ve Kar gibi arkadaşlarınızdan daha önce bilmediğiniz oyunlar, danslar öğrendiniz mi?
  - Sizin geldiğiniz yerde oynanan oyunlar danslar nelerdir? (Eğer çocuklar yanıt veremezse uygulayıcı kendisi örnek verebilir)
  - Geldiğiniz yerde arkadaşlarınızla hangi oyunları oynadınız?
  - Burada arkadaşlarınıza kendi oyunlarınızı öğrettiniz mi?
5. Uygulayıcı; "Hepinizin ne kadar güzel oyunları dansları varmış, sizden yeni şeyler öğrendim çok teşekkür ederim. Şimdi sizinle eğleneceğimiz bir etkinlik yapacağız. Etkinliğimizin ismi Mars'a yolculuk. Şimdi daire şeklinde sıralanıp oturalım" der.
6. Uygulayıcı; "Mars'a giden ilk insanlar olarak bizim okulumuz ve bizim sınıfımız seçildi. Mars'a gittiğimizde orada bizi çocuklar karşılayacak ama birbirimizin dilini bilmiyoruz. Onlara kendi kültürlerimizi tanıtmak için çocukken dinlediğimiz masalları ve ninnileri söyleyeceğiz. Dünyamızı tanıtmak için sevdiğimiz yiyeceklerin de resimlerini çizip göstereceğiz" der.
7. Öğrencilere resim kağıtları ve boya kalemleri dağıtılır. Resimlerin çizilmesi ve ninnilerin hatırlanması için yeterli süre verilir.
8. Gönüllü öğrencilerden başlayarak Mars'a iniş yapılmış gibi sınıfın ortasına geçip ninniyi söylemeleri ya da masal anlatmaları ve çizdikleri resimleri göstermeleri istenir.
9. Her öğrenci sunumunun ardından alkışlanır.
10. Etkinlik öğrenci sunumlarının tamamlanmasıyla sonlandırılır.

Kazanımın Değerlendirilmesi:

Etkinlik sonunda çocuklara neler öğrendikleri sorulur.

Ödevler:

Öğrencilerden öğrendiklerini evde ailelerine anlatmaları istenebilir.

Uygulayıcıya Not:	<p>Bazı öğrenciler kendi kültürlerini tanıtmakta zorlanabilir. Bu konuda uygulayıcı öğrencileri destekleyip, örnekler verebilir.</p> <p>Uygulayıcı hikâyeye dair sorduğu sorulara cevap alırken tüm katılımcılara söz vermeye özen göstermelidir.</p> <p>Uygulayıcı gelişim dönemi gereği çocuklar cevap veremediğinde örnekler vermeye dikkat eder.</p> <p>Uygulayıcı katılımcılardan gelen cevaplar arasında benzerlikleri ve farklılıkları bularak özetlemeler yapmalıdır. Her bir soruya dair özetlemeler yapması gerekmektedir.</p>
Etkinliği Geliştiren:	
Ek	-

MODÜL 7 - BAŞ ETME BECERİLERİNİ GELİŞTİRMEK

Oturum 7: Baş Etme Becerilerini Fark Etme

Etkinliğin Adı:	Kar'a Yardım, Kendime Yardım
Amacı:	Göç eden çocukların göç sürecinde kullandıkları baş etme becerilerini fark etmelerine yardımcı olmak Göç eden çocukların işlevsel baş etme becerilerini daha sık kullanabilmeleri için cesaretlendirmek
Yöntem:	Hikâye Anlatımı Soru-Cevap
Sınıf Düzeyi:	Okul öncesi
Süre:	Bir ders saati
Materyal:	Nar ve Kar Kuklaları
Uygulayıcı İçin Ön Hazırlık:	Uygulayıcı ilk oturumda öğrencilerle birlikte yaptığı Nar ve Kar karakterlerini etkinlik sırasında öğrencilerin görebileceği bir yere koyar.
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Uygulayıcı; "Merhaba çocuklar, hepiniz hoş geldiniz! Geçen hafta yöresel oyunlarınızı, yiyeceklerinizi tanıttığınız bir etkinlik yapmıştık. Geçen haftadan neler hatırlıyorsunuz?" diyerek oturuma başlar. 2. Uygulayıcı; "Bugün Nar ve Kar'ın hikâyesine kaldığımız yerden devam edeceğiz." der. 3. Uygulayıcı; "Kar bir gün yalnız başına odasında oturup pencereden dışarı bakıyormuş. Yeni taşındıkları yeri sevse de aklı hep eski evlerinde, eski arkadaşlarındaymış. Dışarı bakarken aklından doğduğundan beri içinde yaşadığı evi ve odasını özleyip ağlamaya başlamış. Eski evinden taşındıkları için içten içe ailesine ve kendisine kızıyormuş. Birden odasının kapısı çalmış ve içeriye Nar girmiş. Nar, Kar'ı ağlarken daha önce hiç görmemiş ve neden ağladığını sormuş. Kar eski evini, arkadaşlarını, oyuncaklarını çok özlediğini, evde canının çok sıkıldığını söylemiş. Nar da Kar'a bu duygularla baş edebilmesi için bazı şeyler öğretmiş..." 4. Uygulayıcı aşağıdaki soruları sırasıyla öğrencilere sorar; <ul style="list-style-type: none"> • Sizce Kar neden ağlıyor? • Sizin de göç ettikten sonra üzüldüğünüz zamanlar oldu mu?

Süreç (Uygulama Basamakları):	<ul style="list-style-type: none"> • Öfke, sinir, mutsuzluk, korku gibi duygular yaşadığınızda neler yaptınız? (Eğer çocuklar yanıt veremezse uygulayıcı kendisi örnek verebilir) <p>5. Uygulayıcı; “Hepinizin yaşadığınız olumsuz duygularla baş edebilmek için farklı yöntemler kullanmışsınız. Şimdi Nar’ın bize ihtiyacı var. Ona yaptıklarınızı anlatırsanız o da sizden öğrendiklerini Kar’a öğretebilir. Bu sayede Kar da sizler gibi bu duygularıyla baş edebilir” der.</p> <p>6. Uygulayıcı gönüllü öğrencilerden başlayarak sırayla bütün öğrencilerden Kar’ın rahatlaması için neler yapması gerektiğinin cevabını alır.</p> <p>7. Uygulayıcı öğrencilerin verdikleri cevapları alır ve kendisi de eklemeler yapar:</p> <p>8. “Çok güzel önerilerde buldunuz Kar göç ettiği yeri özlediğinde:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Annesine ya da babasına sarılabilir ✓ Annesiyle babasıyla varsa kardeşiyle oynayabilir ✓ Oyuncakları ile oynayabilir ✓ Sevdiği bir şarkıyı söyleyebilir ✓ Müzik dinleyebilir ✓ Annesiyle babasıyla sevdiği bir yemeği ya da tatlıyı yapabilir ✓ Resim çizebilir ✓ Anne ya da babasından yardım isteyebilir <p>9. Uygulayıcı; “Kar hepinize çok çok teşekkür ediyor. Şimdi kendisini daha mutlu ve iyi hissediyor. Sizler de bu yöntemlerini kullanabilirsiniz” der.</p> <p>10. Etkinliğin öğrencilerin duygularının sorulmasının ardından uygulayıcı tarafından sonlandırılır.</p>
Kazanımın Değerlendirilmesi:	Öğrenciler göç deneyimi sırasında kullandıkları baş etme becerilerini fark ederler.
Ödevler	Öğrencilerden yeni öğrendikleri baş etme becerilerini evde ailelerine anlatmaları istenir. Yeni öğrendikleri en az iki baş etme becerisini bir hafta boyunca kullanmaları istenir.
Uygulayıcıya Not:	Önemli olan çocukların farklı farklı başa çıkma yolları söylemelerini sağlamaktır. Özellikle olumsuz başa çıkma yolları ifade eden çocuklar ve aileleri ile bireysel çalışması gerekebilir. Uygulayıcı hikâyeye dair sorduğu sorulara cevap alırken tüm katılımcılara söz vermeye özen göstermelidir. Uygulayıcı gelişim dönemi gereği çocuklar cevap veremediğinde örnekler vermeye dikkat eder. Uygulayıcı katılımcılardan gelen cevaplar arasında benzerlikleri ve farklılıkları bularak özetlemeler yapmalıdır. Her bir soruya dair özetlemeler yapması gerekmektedir.
Etkinliği Geliştiren:	
Ek	-

MODÜL 7 - BAŞ ETME BECERİLERİNİ GELİŞTİRMEK

Oturum 8: Yeni Baş Etme Becerileri Kazanma

Etkinliğin Adı:	Baş Etme
Amacı:	Göç eden çocukların yeni öğrendiği baş etme becerilerini deneme fırsatı sunmak Göç eden çocukların kullanmak istedikleri baş etme becerilerinin olası sonuçlarını öngörebilmelerine yardımcı olmak Göç eden çocukların tepkilerinin (bilişsel, duygusal, psikosomatik vb.) türüne uygun baş etme becerileri kazandırmak
Yöntem:	Hikâye anlatımı Soru- cevap
Sınıf Düzeyi:	Okul öncesi
Süre:	Bir ders saati
Materyal:	Ek-1 Baş Etme Çalışma Kağıdı, A4 Kağıdı Boya Kalemleri
Uygulayıcı İçin Ön Hazırlık:	Uygulayıcı öğrenci sayısı kadar materyal bölümünde yer alan malzemeleri hazır hale getirir. Uygulayıcı Ek-1'de yer alan Baş Etme Çalışma Kağıdını öğrenci sayısı kadar çoğaltır.
Süreç (Uygulama Basamakları):	<ol style="list-style-type: none"> 1. Uygulayıcı; "Merhaba çocuklar, hepimiz hoş geldiniz! Geçen hafta Kar kendisini üzgün ve sinirli hissederken ona tavsiyeler vermiştik." diyerek oturuma başlar. 2. Uygulayıcı; "Bugün Nar ve Kar'ın hikâyesine kaldığımız yerden devam edeceğiz." der. 3. Uygulayıcı; "Kar, Nar'ın tavsiyelerine uyup ne zaman kendisini kötü hissederse annesiyle konuşmuş, resimler çizmiş, arkadaşlarını aramış. Okulda öğretmeni de Kar ve Nar'a kendine iyi gelmeyen duygularıyla baş edebilmeleri için; <ul style="list-style-type: none"> • Dans edebileceklerini, • Yürüyüşe çıkabileceklerini, • Sevdiği müzikleri dinleyebileceklerini • Uyuyabileceklerini

	<ul style="list-style-type: none"> • Bisiklet sürebileceklerini • Derin derin nefes alabileceklerini • Bir hikâye yazabileceklerini • Yeni bir şeyler öğrenebileceklerini söylemiş. • Artık odasında yalnız kaldığında ağlayıp, sinirlenmek yerine duygularını ifade edebileceği şeyler yapmaya başlamış. Kar'ın mutsuz halinin yerini mutluluk alması ailesinin de gözünden kaçmamış. Ailesi Kar'ı mutlu gördükçe onlar da mutlu olmuşlar. Annesi Kar'ın en sevdiği bisküviyi yapıp yanında çay ile Kar'ın odasına gitmiş. Kar'ın çizdiği resimlere beraber bakmışlar. Kar resimlerin ne olduğunu onları çizerken neler hissettiğini annesine anlatmış. Annesi Kar'a sarılmış ve aferin demiş.” <p>4. Uygulayıcı; “Şimdi sizlere Kar'ın öğretmenin öğrettiği şeylerin çizili olduğu birer kâğıt dağıtacağım. Hoşunuza gidenleri önünüzdeki boş A4 kâğıtlarına çizebilir ve renkli kalemlerle boyayabilirsiniz.” der.</p> <p>5. Öğrencilerin yeni baş etme becerilerini daha yakından incelemeleri ve boyamaları için Ek-1 de yer alan çalışma ve A4 kâğıtları ile boya kalemleri dağıtılır.</p> <p>6. Öğrencilerin sevdikleri baş etme becerilerini boyamalarının ardından uygulayıcı; “Bugün neler öğrendik?” der.</p> <p>7. Gönüllü öğrencilerden başlayarak çocukların neler öğrendiklerini söylemeleri istenir.</p> <p>8. Etkinlik sonlandıktan sonra öğrencilerin hoşuna giden bir müzik açılır ve dans edilerek etkinlik sonlandırılır.</p>
Kazanımın Değerlendirilmesi:	Katılımcılar yeni baş etme becerilerini öğrenir.
Ödevler:	Öğrencilerden yeni öğrendikleri baş etme becerilerini aileleriyle paylaşmaları istenir.
Uygulayıcıya Not:	<p>Önemli olan çocukların farklı farklı başa çıkma yolları söylemelerini sağlamaktır. Özellikle olumsuz başa çıkma yolları ifade eden çocuklar ve aileleri ile bireysel çalışması gerekebilir.</p> <p>Uygulayıcı hikâyeye dair sorduğu sorulara cevap alırken tüm katılımcılara söz vermeye özen göstermelidir.</p> <p>Uygulayıcı gelişim dönemi gereği çocuklar cevap veremediğinde örnekler vermeye dikkat eder.</p> <p>Uygulayıcı katılımcılardan gelen cevaplar arasında benzerlikleri ve farklılıkları bularak özetlemeler yapmalıdır. Her bir soruya dair özetlemeler yapması gerekmektedir.</p>
Etkinliği Geliştiren:	
Ek:	Başetme Çalışma Kağıdı

EK-1 BAŞ ETME ÇALIŞMA KAĞIDI

MODÜL 8 - YENİDEN BAĞ KURMA

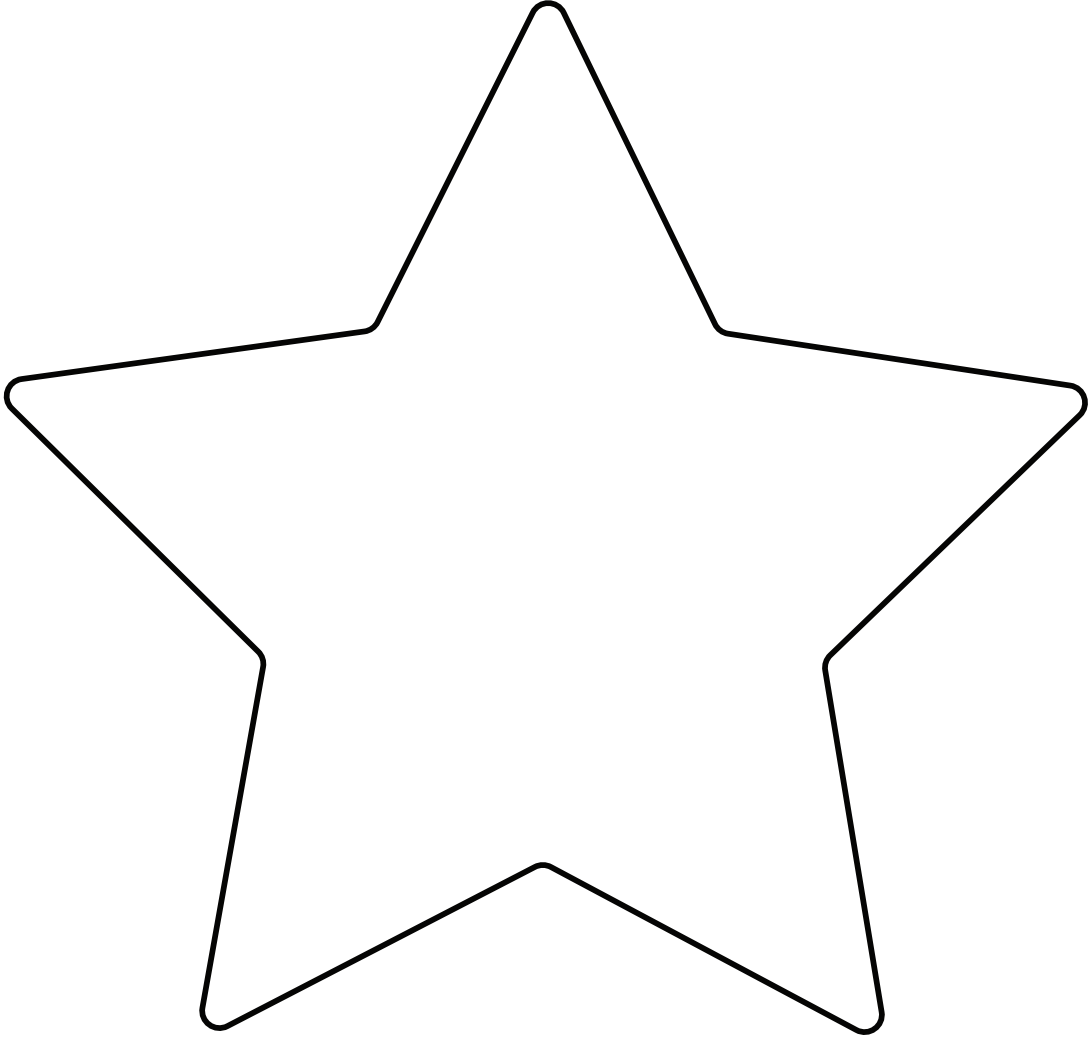
Oturum 9: Yeniden Bağ Kurma

Etkinliğin Adı:	Parlayan Yıldızım
Amacı:	Göç eden çocuğun güçlü ve zayıf yönlerini keşfetmesine destek olmak Göç eden çocuğun güçlü ve zayıf yönlerin hangilerinin değiştirilebileceğine veya güçlendirilebileceğine yönelik algısını geliştirmek
Yöntem:	Hikâye anlatımı Soru-cevap
Sınıf Düzeyi:	Okul öncesi
Süre:	Bir ders saati
Materyal:	Ek-1 Yıldız Çubuk Boya kalem Yapıştırıcı
Uygulayıcı İçin Ön Hazırlık:	Uygulayıcı öğrenci sayısı kadar materyal bölümünde yer alan malzemeleri hazır hale getirir. Uygulayıcı Ek-1'de yer alan yıldız öğrenci sayısı kadar çoğaltır.
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Uygulayıcı; "Merhaba çocuklar, hepiniz hoş geldiniz! Geçen hafta Kar ve Nar kendilerini rahatsız hissettikleri, sinirli ya da özlem duygusu gibi duygular yaşadıklarında neler yapacaklarını öğrenmişlerdi. Bugün Nar ve Kar'ın hikâyesine kaldığımız yerden devam edeceğiz" diyerek oturuma başlar. 2. Uygulayıcı; "Artık yeni evlerine, taşındıkları şehre ve yeni okullarına alışan Nar ve Kar bir dönemi bitirmişler. Öğretmenleri tatile çıkmadan son derste birbirlerine en sevdikleri özellikleri söylemelerini istemiş. Kar'ın en sevilen yönleri; çok güzel gülmesi, meraklı olması, sorular sorması ve oyun hamuruyla çok güzel şekiller çıkarmasıymış. Nar'ın en sevilen yönleriyse; çok güzel resimler çizmesi, okulun en hızlı koşan öğrencisi olması, arkadaşlarına yardım etmesi ve Türkçeyi hızlı öğreniyor olmasıymış. Bütün dönemi arkadaşlarıyla gülerken ve yeni şeyler öğrenerek geçiren Nar ve Kar okulun tatil olmasıyla güle oynaya evlerine dönmüşler. Bu hikâye de burada bitmiş..." der.

Süreç (Uygulama Basamakları):	<p>3. Uygulayıcı; “Kar ve Nar’ın hikâyesi burada bitti. Hem Nar hem de Kar sizlerden çok şey öğrendi. Sizler de onlar gibi bugün oturumları tamamlıyorsunuz. Bugün bildiğiniz gibi son etkinliğimizi yapacağız. Etkinliğimizin ismi Parlayan Yıldızım. Sizlere dağıtılan yıldızları istediğiniz renklerde boyamakta serbestsiniz.” der.</p> <p>4. Öğrencilerin etkinliği daha iyi anlamaları için uygulayıcı kendisi için hazırladığı yıldızı öğrencilere gösterir.</p> <p>5. Öğrencilerin yıldızlarını tamamlamalarının ardından uygulayıcıyla birlikte yıldızlarına çubuklar yapıştırılması sağlanır.</p> <p>6. Uygulayıcı; “Şimdi parlayan yıldızlarınızla en sevdiğiniz özelliklerinizi yüksek sesle söylemenizi istiyorum.” der.</p> <p>7. Her söz alan öğrenci grup olarak alkışlanır.</p> <p>8. Uygulamanın sonunda; “Bugün sizlerle oyunlar oynadığımız, şarkılar söylediğimiz, birlikte eğlendiğimiz bu oturumları bitiriyoruz. Hepiniz harikaydınız, hepinizi tebrik ediyorum!” der ve oturumları sonlandırır.</p>
Kazanımın Değerlendirilmesi:	<p>Katılımcılar güçlü ve zayıf yönlerini fark eder.</p> <p>Güçlü yönlerini kullanabileceğini, zayıf yönlerini geliştirebileceğini anlar.</p>
Ödevler	<p>Öğrenciler oturumlar boyunca öğrendiklerini ve bu oturum kapsamında fark ettikleri güçlü ve zayıf yönlerini aile üyeleriyle paylaşır.</p>
Uygulayıcıya Not:	<p>Uygulayıcı hikâyeye dair sorduğu sorulara cevap alırken tüm katılımcılara söz vermeye özen göstermelidir.</p> <p>Uygulayıcı gelişim dönemi gereği çocuklar cevap veremediğinde güçlü ve zayıf yönlerine dair örnekler vermeye dikkat etmelidir.</p> <p>Uygulayıcı katılımcılardan gelen cevaplar arasında benzerlikleri ve farklılıkları bularak özetlemeler yapmalıdır. Her bir soruya dair özetlemeler yapması gerekmektedir.</p>
Etkinliği Geliştiren:	
Ek:	Yıldız

EK-1 YILDIZ

PSİKOEĞİTİM PROGRAMI GENEL DEĞERLENDİRME FORMU
(Bu form Uygulayıcı tarafından doldurulacaktır)

Okulun Adı	:	.....
Uygulayıcının Adı Soyadı	:	.....
Uygulayıcının Unvanı	:	.....
Programın Uygulandığı Sınıf	:	.....

Programa Katılan Öğrencilere İlişkin Bilgiler					
S.No	Oturumlar	Oturum Tarihi	Kız	Erkek	Toplam
1	1. Oturum				
2	2. Oturum				
3	3. Oturum				
4	4. Oturum				
5	5. Oturum				
6	6. Oturum				
7	7. Oturum				
8	8. Oturum				
9	9. Oturum				
10	10. Oturum				
11	11. Oturum				
12	12. Oturum				
TOPLAM					

Sayın uygulayıcı, aşağıda listelenmiş ifadeleri okuyun ve ifadelerde yer alan duruma ilişkin değerlendirmenizi ilgili sütuna (X) işareti koyarak belirtin.

	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum
Oturum yönergeleri öğrenciler için açık ve anlaşılırdı.			
Oturumda yer alan açıklamalar öğretmenler için yeterliydi.			
Oturum öğrenciler için ilgi çekiciydi.			
Oturum öğrencilerin yaşına ve gelişim düzeyine uygundu.			
Oturum süresi etkinliğin uygulanması için yeterliydi.			
Oturumun amaçlarına ulaştığını düşünüyorum.			

Zorlayıcı Yaşam Olayından İleri Düzeyde Etkilendiği Düşünülen Öğrenci Sayısı		
Kız Öğrenci Sayısı	Erkek Öğrenci Sayısı	Toplam Öğrenci Sayısı
.....	.....	.....

RPD Servisine Yönlendirilen Öğrenci Sayısı	:	.....
*Rehberlik ve Araştırma Merkezine Yönlendirilen Öğrenci Sayısı	:	.....
*Sağlık Kuruluşuna Yönlendirilen Öğrenci Sayısı	:	.....

* Bu bölümleri psikolojik danışman/rehber öğretmen dolduracaktır.

KAYNAKLAR

- Adıgüzel, Y. (2017). Göç ve göç Sonrası Türkiye’de mevcut durum. M.Baloğlu, E. Göv (Edt.) Geçici koruma statüsündeki bireylere yönelik rehberlik hizmetleri kılavuz kitabı. Ankara: MEB Yayınları.
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (2014a). Açıklamalı afet terimleri sözlüğü. Erişim Adresi: <https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozlugu>
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (2014b). Açıklamalı afet terimleri sözlüğü. Erişim Adresi: <https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozlugu>
- Baker, F., & Jones, C. (2006). The effects of music therapy services on classroom behaviors of newly arrived refugee students in Australia. *Emotional and Behavioral Difficulties*, 11, 249–260. doi:10.1080/1363275060102217
- Başak, C. (2011). Mülteciler, sığınmacılar ve yasa dışı göçmenler. Erişim adresi: https://www.icisleri.gov.tr/kurumlar/icisleri.gov.tr/lcSite/mulkiyeteftis/basili_yayinlar/multeciler.pdf
- Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (2019). İnsani kriz durumlarında mültecilerin eğitimi: okul çağındaki mülteci çocukların yarısından fazlası okula gidemiyor. Erişim Adresi: <https://www.unhcr.org/tr/22753-insani-kriz-durumlarında-multecilerin-egitimi-okul-cagındaki-multeci-cocukların-yarisından-fazlası-okula-gidemiyor.html>
- Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (2020). <https://www.unhcr.org/tr/>
- Bozan, İ. & Kaştan, Y. (2018). Göç yaşamış öğrencilerin karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşleri: Bir durum değerlendirmesi. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(10), 225-248.
- Bronstein, I., & Montgomery, P. (2011). Psychological distress in refugee children: A systematic review. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 14, 44–56. doi:10.1007/s10567-010-0081-0
- Ellis, B. H., MacDonald, H. Z., Klunk-Gillis, J., Lincoln, A., Strunin, L., & Cabral, H. J. (2010). Discrimination and mental health among Somali refugee adolescents: The role of acculturation and gender. *American Journal of Orthopsychiatry*, 80(4), 564.
- Ellis, H. B., Miller, A. B., Abdi, S., Barrett, C., Blood, E. A., & Betancourt, T. S. (2013). Multi-tier mental health program for refugee youth. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 81, 129–140. doi:10.1037/a0029844
- Fazel, M. & Stein, A. (2002). The mental health of refugee children. *Archives of Disease in Childhood*, 87, 366–370. doi:10.1136/adc.87.5.366

- Hinton, D. E., Rivera, E. I., Hofmann, S. G., Barlow, D. H., & Otto, M. W. (2012). Adapting CBT for traumatized refugees and ethnic minority patients: Examples from culturally adapted CBT (CA-CBT). *Transcultural psychiatry*, 49(2), 340-365.
- Idemudia, E. S., Williams, J. K., & Wyatt, G. E. (2013). Migration challenges among Zimbabwean refugees before, during, and post arrival in South Africa. *Journal of Injury and Violence Research*, 5(1), 17-27.
- Ingleby, D. & Watters C. (2002). Refugee children at school: Good practices in mental health and social care. *Education and Health*, 20(3), 43-45.
- İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (2005). İltica ve Göç Mevzuatı. Erişim Adresi: https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/Yayinlar/Kitaplar/iltica_goc_mevzuati.pdf
- İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (2021). Gecici Koruma – Güncel Veriler. Erişim Adresi: <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>
- Illinois Childhood Trauma Coalition (2015). Supporting Immigrant and Refugee Children: A guide for parents and caregivers. Erişim adresi: https://static1.squarespace.com/static/58fa180af5e231a864374e1d/t/5ce8079d4785d316908500c7/1558710187430/ImmigrantRefugeeFamiliesGuide_SHORTversion_final.pdf
- Kalantari, M., Yule, W., Dyregrov, A., Neshatdoost, H., & Ahmadi, S. J. (2012). Efficacy of writing for recovery on traumatic grief symptoms of Afghani refugee bereaved adolescents: A randomized control trial. *OMEGA*, 65, 139-150. doi:10.2190/OM.65.2.d
- Kataoka, S. H., Vona, P., Acuna, A., Jaycox, L., Escudero, P., Rojas, C., ... ve Stein, B. D. (2018). Applying a trauma informed school systems approach: examples from school community-academic partnerships. *Ethnicity & Disease*, 28(2), s. 417-428. doi: 10.18865/ed.28.S2.417.
- Kirmayer, L. J., Narasiah, L., Munoz, M., Rashid, M., Ryder, A. G., Guzder, J., ... & Pottie, K. (2011). Common mental health problems in immigrants and refugees: general approach in primary care. *Cmaj*, 183(12), E959-E967.
- Labys, C. A., Dreyer, C., & Burns, J. K. (2017). At zero and turning in circles: Refugee experiences and coping in Durban, South Africa. *Transcultural psychiatry*, 54(5-6), 696-714.
- Pearlman, M. Y., Schwalbe, K. D. A. ve Cloitre, M. (2010). Grief in childhood: Fundamentals of treatment in clinical practice. American Psychological Association.
- Quinlan, R., Schweitzer, R. D., Khawaja, N., & Griffin, J. (2016). Evaluation of a school-based creative arts therapy program for adolescents from refugee backgrounds. *The Arts in Psychotherapy*, 47, 72-78. doi:10.1016/j.aip.2015.09.006.

- Roizblatt, A., & Pilowsky, D. (1996). Forced migration and resettlement: Its impact on families and individuals. *Contemporary Family Therapy*, 18(4), 513-521.
- Rousseau, C., Benoit, M., Gauthier, M., Lacroix, L., Alain, N., Viger Rojas, M., ... Bourassa, D. (2007). Classroom drama therapy program for immigrant and refugee adolescents: A pilot study. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 12, 451-465. doi:10.1177/1359104507078477
- Rousseau, C., Measham, T., & Nadeau, L. (2012). Addressing trauma in collaborative mental health care for refugee children. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 18, 121-136. doi:10.1177/1359104512444117
- Rowe, C., Watson-Ormond, R., English, L., Rubesin, H., Marshall, A., Linton, K. ve arkadaşları. (2016). Evaluating Art Therapy to heal the effects of trauma among refugee youth: The Burma Art Therapy Program evaluation. *Health Promotion Practice*, 18(1), 26-33.
- Roxas, K. (2010). Tales from the front line: Teachers' responses to Somali Bantu refugee students. *Urban Education*, 46(3), 513-548.
- Straiton, M. L., Reneflot, A., & Diaz, E. (2016). Socioeconomic status and primary health service use for mental health problems among immigrants with short and long lengths of stay. *International Journal of Migration, Health and Social Care*.
- Suárez-Orozco, C. (2000) Identities under siege: Immigration stress and social mirroring among the children of immigrants. In: Robben, A. C. G. M., Suárez-Orozco, M. (eds) *Cultures under siege: Collective violence and trauma*, Cambridge, UK: Cambridge University Press, pp. 194-226.
- Sullivan, A. L. ve Simonson, G. R. (2016). A systematic review of school-based social-emotional interventions for refugee and war-traumatized youth. *Review of Educational Research*, 86(2), 503-530. doi:10.3102/0034654315609419
- Taylor, S., & Sidhu, R. K. (2012). Supporting refugee students in schools: What constitutes inclusive education?. *International Journal of Inclusive Education*, 16(1), 39-56.
- The National Child Traumatic Stress Network (2003). Review of Child and Adolescent Refugee Mental Health. Erişim adresi: nctsn.org/sites/default/files/resources//review_child_adolescent_refugee_mental_health.pdf
- The National Child Traumatic Stress Network (2018). Traumatic separation and refugee and immigrant children: Tips for current caregivers. Erişim adresi: https://www.nctsn.org/sites/default/files/resources/tip-sheet/traumatic_separation_refugee_immigrant_children_tips_current_caregivers.pdf

- Tyrer, R. A., & Fazel, M. (2014). School and community-based interventions for refugee and asylum-seeking children: A systematic review. *PLoS ONE*, 9(2), e89359. doi: 10.1371/journal.pone.0089359
- Uluocak, G. P. (2009). İç göç yaşamış ve yaşamamış çocukların okulda uyumu. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (26), 35-44.
- Wilkinson, L. (2002). Factors influencing the academic success of refugee youth in Canada. *Journal of Youth Studies*, 5, 173-193. doi:10.1080/13676260220134430
- Wong, C.W.S. & Schweitzer, R.D. (2017). Individual, premigration and postsettlement factors, and academic achievement in adolescents from refugee backgrounds: A systematic review and model. *Transcultural Psychiatry*, 54(5-6), 756-782.
- Worden, J. W. (2018). *Grief counseling and grief therapy: A handbook for the mental health practitioner*. Springer Publishing Company.
- Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (2013). Erişim Adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6458.pdf>
- Yankey, T., & Biswas, U. N. (2012). Life skills training as an effective intervention strategy to reduce stress among Tibetan refugee adolescents. *Journal of Refugee Studies*, 25, 514-536. doi:10.1093/jrs/fer056.

Bu kitap Millî Eğitim Bakanlığı tarafından UNICEF'in finansal desteği ile Zorlayıcı Yaşam Olaylarında Psikoeğitim Projesi (ZOYOP) kapsamında hazırlanmıştır. Bu kitap Millî Eğitim Bakanlığınca ücretsiz olarak verilmiştir. Para ile satılmaz.

Özel Eğitim ve
Rehberlik Hizmetleri
Genel Müdürlüğü

german
cooperation
DEUTSCHE ZUSAMMENARBEIT

Edinim
KfW

